

Profiitti

TALOUS & TILINTARKASTUS 1/2024

Uusi standardi tuo
selkeyttä ja tehokkuutta

Automaatio ja tekoäly
tilintarkastuksen tukena

Kestävät arvoketjut pistävät
pk-yritykset tiukoille

PETRI SARVAMAA
Galaktisen
mittaluokan tilintarkastusta

Muista jäsentarjous!
Ilmoittaudu viim. 20.6.2024
hintaan **2800 €** (+ div)
(Norm. jäsenhinta 4 872 € + div)

ESG-VALMENNUSOHJELMA 2024

Pätevöidy sertifioituksi ESG-varmentajaksi.

Valmennusohjelman suoritettuasi, sinulla on erinomaiset valmiudet varmentaa kestävyysraportti vaadittavien kriteerien mukaisesti. Voit myös rekisteröityä PRH:n hyväksymäksi KRT-tilintarkastajaksi, kun muut edellytykset täyttyvät.

Valmennusohjelma on avoin vain tilintarkastajille, joilla auktorisointi on voimassa sekä tilintarkastajien ohjauksessa työskenteleville varmennustiimien jäsenille.

stakatemia.fi/esg-valmennusohjelma

ESG ja kestävyysraportointi Yritysjohdon vastuu ja mahdollisuus

Yrityksille kestävyysraportointivaatimusten implementointiin. Saatavilla verkkokirjana ja painettuna kirjana.

stakatemia.fi

stakatemia.fi

PÄÄKIRJOITUS
1 / 2024

Kuin laatu lainehilla

Määrittelemme laadun joko perustuen omiin kokemuksiin tai yleisesti määriteltyjen laatuvaatimusten mukaisesti. Tavan tallaajalle laatu merkitseekin usein, että palvelu tai tuote vastaa siitä maksettua hintaa tai odotuksia. Korkea laatu tarkoittaa sitä, että se parhaimmillaan ylittää odotukset.

Laadun valvontaan ja laadun seurantaan on organisaatioilla monia keinoja. Laadua voidaan myös kehittää erilaisin menetelmin. Suomen parhaiten menestyneet organisaatiot ovat usein paneutuneet laadun kehittämiseen ja sen ylläpitoon hyvin huolella ja pitäneet prosessit hyvässä kunnossa. Hyvä laatu aiheuttaa vähemmän tuhlausta, hukkaa, uudelleen aloittamista tai korjaamista. Laatu ja kestävyys kulkevat usein käsi kädessä. On sanottu, että laadukas toiminta ei ole kallista, mutta laaduttomuus tulee kalliiksi.

Tilintarkastuksen lähtökohta on, että se tehdään laadukkaasti, luotettavasti ja hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Kuten tilinpäätöksissä, myös tilintarkastajien varmentaessa kestävyysraportit varmistutaan siitä, että kestävyysraportit ovat laadukkaita ja oleelliset tiedot ovat oikeita. Tilintarkastajien tehtävänä on toimia ikään kuin taloudellisen ja kestävyysraportoinnin korkean laadun portinvartijana. Tässä lehdessä puhumme paljon laadusta ja miten se näkyy tilintarkastuksessa. Koska laatuvaatimus on kirjattu lakiin, sillä on iso merkitys tilintarkastajille ja ulkoiselle

valvojalle, joka käyttää laatukriteerejä arvioinnissaan.

Laadua on lupa odottaa myös yhdeltä Euroopan merkittävimmältä laadunvalvojalta, tilintarkastustuomioistuimelta. Lehdessämme juuri 12-vuotisen edustajakautensa päättänyt europarlamentaarikko Petri Sarvamaa kertoo näkemysistään uuden äärellä, kun hän on siirtymässä tilintarkastustuomioistuimen kollegion jäseneksi.

Kesäloman lähestyessä on hyvä yrittää vähitellen keventää omaa työkuormaansa ja keskittyä keräämään lomalla voimia. Nautiskella vaikkapa hiljaisesta veden liplatuksesta tai vilkaasta kuhinasta kaupungin kaduilla. Laadukasta tulosta on helpompi tuottaa, kun on hetken voinut vetää henkeä.

Hyvää kesää ja antoisia lukuhetkiä!

Jaana Lindman
päätoimittaja
p. 09 7552 2038

Profiitti

Profiitti on kahdesti
vuodessa ilmestynvä
jäsen- ja sidosryhmälehti.

@STyhdistys

Suomen Tilintarkastajat ry

@suomentilintarkastajat

Kesäpäivät 2024

Scandic Laajavuori, Jyväskylä tai etänä

Kesäpäivät on vuoden suurin ja monipuolisin tapahtuma jäsenillemme ja siinä yhdistyvät tilintarkastajan osaamista päivittävät koulutukset sekä rento yhdessä olo ja verkostoituminen kollegoiden kanssa. Tänä vuonna Kesäpäiviä vietetään Jyväskylän Laajavuoren upeissa maisemissa.

- 28.8. Golfkilpailu ja keilakisat
- 28.8. Kick-off – Illallinen ja palkintojenjako
- 29.–30.8. Koulutuspäivät
- 29.8. Iltajuhla

Ohjelmassa mm.

- LCE-ISA-standardin käyttöönotto ja soveltaminen Suomessa
- Ajankohtaista keskinäisten kiinteistöosakeyhtiöiden tilintarkastuksesta
- Asiakaskommunikaatio tilintarkastajan työssä
- Tilintarkastus talousrikollisen näkökulmasta
- Paneelikeskustelu tilintarkastajan roolista väärinkäytösten havaitsemisesta
- Kestävyys – mistä on kyse?
- Laadunhallintajärjestelmä – seuranta- ja korjaamisprosessi
- Vastuut ja vakuudet
- Robotiikka tilintarkastuksessa
- PRH:n laaduntarkastuksen havainnot selkokielellä

Pidätämme oikeuden muutoksiin.

Ilmoittaudu ST-Akatemian verkkokaupassa: stakatemia.fi

MUODOSTA
OMA KESÄPÄIVÄT-
PAKETTISI

ALK. **580€**
(+alv)

Profitti

SISÄLTÖ 1/2024

- 5 Pääkirjoitus
Kuin laatu lainehilla
- 6 Uutiset
- 7 Sannan sanoin:
Laatu luo luottamusta
- 8 Haastattelussa Petri Sarvamaa
- 13 Laatu
Tilintarkastuksen laadun
monet puolet
- 15 Uusi standardi tuo selkeyttä
ja tehokkuutta
- 18 Tilintarkastuksen laaduntarkastus-
havainnot toistavat itseään
- 22 Tilintarkastus
LCE-tilintarkastus vie perille
kohtuullisella varmuudella
- 25 Digitalisaatio
Automaatio ja tekoäly
tilintarkastuksen tukena
- 28 Kolumni
Kim Ittonen
- 29 Edunvalvonta
Taksonomianmukaisuus
todentaa vihreän
joukkovelkakirjan vihreydestä
- 31 Kestävyys
Kestävät arvoketjut
pistävät pk-yritykset tiukoille
- 36 Kestävyys – mistä on kyse?
- 38 Edunvalvonta
Kirjanpitolain mukaisiin
korumajoihin ehdotettiin muutoksia
- 40 Julkinen talous
Hyvinvointialueiden talous
tilintarkastajan silmin
- 42 Tilintarkastajan rooli
Tilintarkastaja – neuvonantaja
yritysjärjestelyissä
- 45 SanoiTtaja
- 46 Jäsenuutisia

22 Jos tilintarkastusta vertaisi lentämiseen, voisi sanoa, että ISA-standardit on laadittu lentokäsikirjaksi ison matkustajakoneen lentäjälle. Nyt pienkoneenkin lentäjälle on laadittu oma lentokäsikirja eli LCE-ISA-standardi.

TILINTARKASTAJABAROMETRI 2024: Tilintarkastajat varoittavat konkurssiaallosta

Tammikuussa julkistetun tilintarkastajabarometrin arviot ovat osoittautuneet alkuvuoden aikana valitettavan paikkansapitäviksi. Tilintarkastajat odottavat toiminnan jatkuvuuden ongelmien lisääntyvän tänä vuonna jopa enemmän kuin mitä niiden odotettiin lisääntyvän pahimpaan korona-aikaan syksyllä

2020. Myös investointien odotetaan vähenevän korona-ajan arvioita jyrkemmin. Konkurssiuhan alla olevien yritysten määrä vaihtelee huomattavasti toimialoittain. Rakentamisen, kuljetuksen ja varastoinnin sekä majoitus- ja ravitsemistoinnin aloilla tilintarkastajista jopa puolet kertovat, että heidän

asiakkaissaan on ainakin joitain konkurssiuhan alla olevia yrityksiä. Tilintarkastajabarometri perustuu tilintarkastajien arvioihin asiakkaidensa taloudellisesta tilanteesta ja tulevaisuuden näkymistä. Tilintarkastajat ovat yrityksistä riippumattomia, joten barometri on objektiivinen näkymä yritysten tilaan. ■

Kevään 2024 opiskelija-apurahat on jaettu!

Myönnämme vuosittain apurahoja tilintarkastusta opiskeleville tai tilintarkastusalaa tutkiville. Kevään haussa tutkielmien teemat heijastelivat ilahduttavasti tilintarkastajien työkentän laaja-alaisuutta ja osoittivat jälleen kerran, kuinka monipuolisesta ammatista onkaan kyse. Hakemuksia saatii määräaikaan

mennessä yhteensä 17. Apurahoja päätettiin jakaa viisi kappaletta seuraaville tutkimuksille: **Jasmiina Jussila:** Osakeyhtiöiden hallinnon tarkastus – Itseopiskelumateriaali ja tehtävät Tilintarkastuksen perusteet – opintojaksolle. Oulun Ammattikorkeakoulu **Essi Koivisto:** Julkishallinnon tilintarkastuksen laadun kehittäminen laaduntarkastuksissa vuosina 2019–2022 tehtyjen havaintojen perusteella. Tampereen yliopisto

Adina Lakkala: Coaching in the Auditing Field. Aalto yliopisto **Saara-Maija Lankinen:** ISA315 -standardin uudistuksen vaikutukset tilintarkastusprosessiin ja tilintarkastuksen laatuun – Tilintarkastajan näkökulma. Turun yliopisto **Jenni Peteri:** What are the challenges in double materiality? Hanken

Kiitokset kaikille hakijoille ja onnittelut apurahan saajille!

Lue lisää:
tilintarkastajat.fi

Tilintarkastusalan tunnettuusprojekti käynnistyi

Tilintarkastusalan tunnettuusprojekti alan veto- ja pitovoiman parantamiseksi käynnistettiin yhdessä tilintarkastusyhteisöjen kanssa. Tunnettuusprojekti koostuu korkeakoulu- ja opiskelijayhteistyöstä, tapah-

tumasta tulevaisuuden tilintarkastajille, kyselytutkimuksesta opiskelijoille sekä vuoden lopulla toteutettavasta markkinointiviestintäkampanjasta. Keväällä 2024 tehtiin kyselytutkimus toimialan tunnettu-

desta lukiolaisille ja taloutta opiskeleville korkeakouluopiskelijoille. Tutkimuksen tuloksista ja tulevasta kampanjasta kerromme myöhemmin tarkemmin seuraavassa Profiitissa ja verkkosivuilamme. ■

Suomen Tilintarkastajat ry:n toiminnanjohtaja Sanna Alakare porautuu ajankohtaisiin tilintarkastusalaa koskeviin kysymyksiin.

Laatu luo luottamusta

Auktorisoidun tilintarkastajan allekirjoitusmerkintä tilintarkastuskertomuksen viimeisenä rivinä on merkityksellinen signaali tilinpäätöksen laadusta. Tilintarkastuskertomus on usein vakimuotoinen, yhdistyksemme laatiman raporttimallin mukainen. Tilintarkastaja mukauttaa lausuntojaan, jos tilinpäätöksessä on puutteita. Kertomuksen sisällön perusteella on lukijan kuitenkin vaikea tehdä päätelmiä tilintarkastajan työn laadusta.

Tilintarkastajan auktorisointia kuvaavat kirjaimet (HT, KHT, JHT, JHTT tai KRT) ovat toki jo itsessään symboli laadukkaasta työstä ja sen tekijästä. Kirjaimia saa nimen yhteydessä käyttää vain asiantuntemuksensa ja kokemuksensa todistuksin ja erillisen tutkinnon hyväksytysti suorittanut henkilö tai nämä kokoava tilintarkastusyhteisö.

Tilintarkastajan mielikuva laadukkaasta työstä kääntyykin helposti siihen, että on menetelty hyvän tilintarkastustavan mukaisesti ja dokumentoitu tehty työ selkeästi niin, että ulkopuolinen voi päätyä samaan lopputulemaan. Tällöin laadukkuudesta kertoo tilintar-

kastusstandardien tavoitteiden ja vaatimusten täyttäminen sekä se, että ulkopuolinen laaduntarkastaja on arvioinut tilintarkastajan toimineen huolellisesti. Tilintarkastajien kesken laaduntarkastukset ja niiden havainnot ovat muuten kestopuheenaihe, josta riittää juttua useamman tuopillisen verran kollegoiden kohdatessa.

Tilintarkastuslautakunnan antama huomautus ja varsinkin varoitus otetaan toimialalla todella vakavasti. Sitä pidetään signaalina huonosti tehdystä työstä. Se masentaa ja lyö leiman omaan työhön, vaikka saat- taan kyse olla erilaisesta tilannearviosta epävarmoissa olosuhteissa annetussa lausunnossa. Toki osa esimerkiksi varoitukseen johtavista virheistä on selviä, joista on syytäkin ottaa heti opikseen.

Laatua on myös se, miten tilintarkastaja kohtaa tarkastuskohteen edustajia selvittäessään ja kysyessään tarkastukseen kuuluvia teemoja, kommunikoi havainnoistaan hallitukselle tai raportoi tarkastuksestaan yhtiökokoukselle. Tilintarkastajan työssä vaaditaan hyvin paljon myös sosiaalista kyvykkyyttä, vaikeiden talousasioiden sanoittamista kiteytysti taloutta tuntemattomille, vuoro-

vaikutustaitoja sekä kykyä ymmärtää reaali maailman ja numeroiden välisiä yhteyksiä. Moni asiakas saattaa kokea tilintarkastajan tekemän huonoa työtä, jos ei saa tilintarkastajaansa kiinni tarpeen vaatiessa tai jos tilintarkastaja ei ole viestinyt tekemästään työstä juuri kertomuksen antamista enempää. Palvelunäkökulma ansaitsisi selvästi enemmän huomiota.

Laatua on se, että tilintarkastaja kertoo asiakkaalle ajankohtaisista seikoista, joilla on vaikutusta asiakkaan liiketoimintaan tai tilinpäätösprosessiin. Juuri nyt on esimerkiksi ajankohtaista tunnistaa, millaisia kestävyystietoja asiakkaan tulee laatia ja toimittaa. Nyt siis viimeistään jokaisen tilintarkastajan tulee selvittää, mitä asiakkaita koskee velvollisuus laatia kestävyysraportti 2025 tilikaudesta alkaen tai ovatko asiakkaat osa sellaista alihankintaketjua, jossa tietoja tarvitaan.

Kertomuksen lukijalle laatu rakentaa luottamusta siihen, että sen pohjalta voi tehdä omat laskelmasa sijoituksen kannattavuudesta tai että verolaskelmien oikeellisuuden myötä hyvinvointivaltion rahoitukseen päätyy oikea summa. Laatu luo luottamusta ja me rakennamme sillan laadun ja luottamuksen välille. ■

Sarvamaan työpöydällä on ollut ja on jatkossakin isoja asioita.

GALAKTISEN MITTALUOKAN tilintarkastusta

Petri Sarvamaa haluaa tilintarkastustuomioistuimessa vaikuttaa siihen, että EU-rahoilla saadaan aikaan enemmän tuloksia.

TEKSTI Sami Laakso KUVAT Terhi Mattila-Viljamaa

Unionissa on tärkeä saada paremmin tietoa sekä poliittiseen päätöksentekoon että kansalaisille veronmaksajina siitä, mitä rahoilla saadaan aikaiseksi. Näiden tulosten mittaaminen on tilintarkastustuomioistuimen tärkein tehtävä.

P

Petri Sarvamaan vuonna 2012 alkanut europarlamentaarikon ura vaihtuu kesäkuun alussa työksi Euroopan tilintarkastustuomioistuimessa (European Court of Auditors, ECA). Sen tehtävä on valvoa EU:n varainhoitoa ja auttaa komissiota hallinnoimaan EU:n talousarviota.

Tilintarkastustuomioistuimen kollegioon kuuluu jäsen jokaisesta 27 jäsenvaltiosta ja sitä avustaa noin 900 työntekijää.

– Me kollegion jäsenet päättämme keskenämme mitä tehdään ja virkamieskoneisto toteuttaa sen, Sarvamaa kiteyttää.

Sarvamaa on saanut tukevan pohjan uuteen tehtäväänsä toimimalla koko kautensa ajan europarlamentissa talousarvion valvontavaliokunnassa. Hän määrittelee tilintarkastustuomioistuimen olevan talousarvion valvontavaliokunnan tärkein yhteistyökumppani, joka tuottaa valtavan määrän tietoa päätöksentekoon EU-rahojen valvontaan.

Koska Sarvamaa tuntee toiminnan, häneltä voi jo tässä vaiheessa

kysyä perustavanlaatuisen kysymyksen, minkä hän näkee olevan tilintarkastustuomioistuimen keskeisin merkitys.

Petri Sarvamaa suorastaan innostuu. Hän myöntää suhtautuvansa intohimoisesti aihepiiriin, jonka ymmärtää monien mielestä olevan tavattoman epäseksikäs.

Vastaustaan hän pohjustaa kuvailemalla, kuinka tarkastuksen tasoja on kolme. Perustaso on tarkastaa, että numerot täsmäävät. Toisella tasolla tarkastellaan, että rahat on käytetty EU-sääntöjen ja -lakien mukaisesti. Ja sitten on se kolmas taso, jonka Sarvamaa nostaa tilintarkastustuomioistuimen kaikkein keskeisimmäksi merkitykseksi.

– Unionissa on tärkeä saada paremmin tietoa sekä poliittiseen päätöksentekoon että kansalaisille veronmaksajina siitä, mitä rahoilla saadaan aikaiseksi. Näiden tulosten mittaaminen on tilintarkastustuomioistuimen tärkein tehtävä.

Sarvamaan mukaan kulissien takana on aina ollut vääntö tilintarkastustuomioistuimen suuresta linjasta, mutta pienin askelin rahankäytön tulosten tarkastelu on noussut yhä keskeisemmäksi.

Tuhansia miljardeja euroja

Euroopan unionissa liikutellaan valtavia rahasummia. Niin valtavia, että euroslangissa kokonaisuudesta käytetään termiä budjettigalaksi.

Galaktiset mittasuhteet kasvoivat entisestään, kun koronavaikutusten lieventämiseksi perustettiin lähes 750 miljardin euron elvytysrahasto.

KUKA?

Petri Sarvamaa

Petri Sarvamaa ehti toimia europarlamentaarikkona 12 vuotta. Huonoimman puolen mepin työssä hän sanoo olevan jatkuva matkustelu. Vaan ei helpota uudessa tehtävässä tilintarkastustuomioistuimessa: työt ovat Luxemburgissa, lapset Suomessa ja ihmissuhde Brysselissä.

- Keskeinen työura:**
 - 2024– Euroopan tilintarkastustuomioistuimen jäsen
 - 2012–2024 Europarlamentaarikko (kok)
 - 1986–2010 Toimittaja
- Koulutus:** VTK, Helsingin yliopisto
- Synnyinpaikka:** Joensuu (1960)
- Kotipaikka:** Helsinki

– Sen rahan jakaminen jäsenvaltioille oli pitkälle tekninen operaatio. Rahasto kasattiin kovalla kiireellä ja jäsenvaltiot laativat kansalliset suunnitelmat varojen käytöstä. Sehän onnistuu helposti, että keksitään mihin kaikkeen rahaa tarvitaan, Sarvamaa hymähtää.

Korona on takanapäin, mutta rahoista on vielä puolet jakamatta.

– Tässä yhteydessä on tarkoitus siirtyä yhä enemmän sen tarkasteluun, mitä rahoilla saadaan aikaan, Sarvamaa sanoo.

Tähtitieteelliset summat voivat kasvaa entisestään. Esillä on ollut uuden rahaston perustaminen, jolla tuettaisiin Euroopan teollista kilpailukykyä ja vihreää siirtymää. Osittain se olisi vastaus Yhdysvaltojen vastaavaa tarkoitusta varten perustettuun satojen miljardien dollarien IRA-rahastoon.

Miten tällaisen rahaston varojen käytössä voitaisiin olla varmoja, että sen myötä kanavoidut rahat todellakin kohdentuisivat vihreään siirtymään?

– Minulla ei ole tuohon vastausta, mutta jo tuossa kysymyksessä piilee ECA:n tehtävän tärkeys. Tekemistä riittää jo nykyisinkin, kun meneillään olevassa seitsemän vuoden rahoituskehyksessä puhutaan EU-budjettivarojen ja elvytyspaketin osalta yhteensä lähes 2 000 miljardista eurosta. Jos tähän tulee vielä lisää rahoja, pitää entistä tarkemmin katsoa miten rahat vaikuttavat. Tästä tulee tosi mielenkiintoista, Sarvamaa katsoo tulevaan.

Uusi yhteisvelka ja vihreän siirtymän rahasto ovat isoja poliittisia kysymyksiä. Sarvamaa painottaa, että tuetaan vihreää siirtymää sitten kansallisesti tai EU-rahastolla, sillä ei ratkaista Euroopan todellista ongelmaa, joka on kilpailukykyhaaste.

Sarvamaa sanoo olevansa uudessa tehtävässään sitoutunut poliittisesti riippumattomaksi. Vanha poliitikko taitaa kuitenkin tulla pintaan, kun hän pitää painokkaan katsauksen siitä, kuinka Euroopasta pitäisi tehdä vahvempi sisämarkkinoita kehittämällä. Tärkeää myösoi, että jäsenvaltiot tukisivat yhteisen tutkimuksen, kehityksen ja innovaatioiden kautta maanosan kilpailuvyn vahvistamista, sen sijaan että jokainen maa työntää rahaa oman teollisuutensa tukemiseen.

Kekseliitä vilpintekijöitä

Sarvamaa puhuu Euroopan ja myös Suomen tulevaisuuden kannalta oleellisista asioista. Kaikki eivät kuitenkaan unionin tulevaisuudesta kiinnostu, EU-vaaleissakin äänestysaktiivisuus on ollut 40 prosentin luokkaa.

Siihen miten kansalaiset kokevat EU:n legitimitietin vaikuttaa merkittävästi se, miten yhteisiä rahoja käytetään. Sarvamaa pitää kysymystä jopa eksistentiaalisena. ►

”Aion olla kuusi vuotta tiukan kontrollin ja ennen kaikkea tuloksellisuuden peräämisen asialla.”

- Hänen mukaansa EU:ssa on syytä katsoa peiliin.
- Tehdään yhteisillä rahoilla tuloksia niin varmasti kaikki tykkäävät siitä. Mutta jos kansalaisten silmiin näyttää siltä, että rahat vain katoavat jonnekin, silloin usko systeemiin loppuu. Kyse on koko EU:n koossapysymisestä.
 - Hän pitääkin hyvin huolestuttavana elvytysrahojen käytöstä kuuluvia uutisia. EU:n syyttäjäviranomainen käynnisti vuonna 2022 varojen käyttöön liittyen 15 petostukintaa, viime vuonna niitä käynnistettiin yli 200, näistä Italiassa 170.
 - Kiinni on esimerkiksi jäänyt liiga, joka Italia-johteisesti toimi useiden jäsenvaltioiden kautta perustamalla peiteyrityksiä ja keräämällä 600 miljoonan euron arvoisen tukipotin.
 - Sitten ne rahat katoavat. Tällaiset uutiset koettelevat legitimitettä. Sen takia aion olla kuusi vuotta tiukan kontrollin ja ennen kaikkea tuloksellisuuden peräämisen asialla, Sarvamaa lupaa.
 - Tiukka kontrolli käräyttää todennäköisesti väärintekijöitä. Näistä rötöstelyistä saadaan kansaa

kuohuttavia otsikoita, jotka voivat entisestään murentaa luottamusta EU:hun.

- Kyllä. Mutta jos vastapainona on esittää rahojen käytön tuloksia, silloin tämä toimii. Mutta tuloksia ei voi esittää, jos me emme pysty edes mittaamaan niitä. Se on tällä hetkellä elvytysrahaston iso ongelma, koska kiireessä tulosten mittaamista ei käytännössä edellytetty.

Oikeusvaltio toimii perustana

Julkisten varojen käyttöä pitää kontrolloida, mutta samalla uhkana on byrokratian kasvu. Eri puolilla Eurooppaa esimerkiksi maanviljelijät ovat tuskastuneet tukien edellyttämien kaavakkeiden täyttämiseen.

Sarvamaan mielestä systeemiä pitäisi kehittää enemmän riskiperustaiseksi. Se tarkoittaisi, ettei ihan jokaisen lehmän korvamerkinnän oikeellisuus olisi fokuksessa, vaan valvonnassa painopiste olisi siellä missä tukien väärinkäytösten riskit olisivat todellisia.

Minne katse pitäisi suunnata, kun käytännöt eri maissa vaihtelevat ja ehkä myös toimintakulttuuritkin?

Esiin on jo tullut italialaisten rikollisjärjestöjen innovatiivisuus. Kreikan talouskriisin aikoihin esiin nostettiin, kuinka maa oli systemaattisesti vääristellyt taloustietoja positiivisemmaksi maan liittyessä eurovaluuttaan.

Petri Sarvamaa on varovainen sanoissaan ja välttää leimaamasta tiettyjä maita tai kulttuureja. Hän tekee arviointia mieluummin poliittisten järjestelmien taustaa vasten ja oikeusvaltioperiaatteen toimivuuden kautta.

- Kun oikeusvaltioperiaate ei toimi, silloin ei ole mahdollisuutta valvoa sitä, mihin rahat oikeasti menevät.

Hän muotoilee näitisti, kun sanoo itäisen Keski-Euroopan poliittisissa systeemeissä oleva vielä huteruutta neuvostovuosien jäljiltä.

Vinon menevään kehitykseen hän pyrki vaikuttamaan myös europarlamentaarikkona toimimalla aktiivisesti, että Unkarin EU-rahojen saaminen kytkettiin maan todennettuun oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen.

Sarvamaan työpöydällä on ollut ja on jatkossakin isoja asioita. Keskustelun hänen kanssaan voikin päättää kiistämällä sen, mitä Sarvamaa aluksi väitti. Yhteisten rahojen käyttö ja niiden kautta saatava vaikutus taitaa sittenkin olla aika seksikästä. ■

Tilintarkastuksen laadun monet puolet

Tilintarkastuksen laadusta puhutaan monesti pelkästään hyvän tilintarkastustavan ja standardien näkökulmasta sekä tilintarkastajien valvonnan näkökulmasta. Tilintarkastuksen laadulla on kuitenkin muitakin puolia, joita on hyvä huomioida.

TEKSTI Riitta Laine

Tilintarkastuksen tehtävä on lisätä tilinpäätöksen käyttäjän luottamusta tilinpäätöstä ja sen laatua yhteisöä kohtaan.

Vakiomuotoinen tilintarkastuskertomus kertoo, ettei tilinpäätös sisällä olennaisia virheitä tai puutteita, ja ettei tilintarkastajalla ole huomauttamista toiminnan jatkuvuuteen tai johdon toimintaan liittyen. Mukautettu kertomus taas kertoo oman tarinansa.

Luottamuksen rakentaminen perustuu siihen, että tilintarkastuskertomukseen ja sen taustalla olevan tilintarkastuksen laatuun voi luottaa. Laadun ytimessä on se, että annettu tilintarkastuskertomus heijastaa tilintarkastuksessa tehtyjä olennaisia havaintoja. Laatu on kuitenkin paljon muutakin ja sitä voidaan tarkastella eri näkökulmista.

Tilintarkastuksella on yhteiskunnallista merkitystä

Tilintarkastus ei ole itseisarvo, vaan sillä tuetaan tilinpäätösraportoinnin luotettavuutta yhteiskunnassa. Kaikki tilintarkastajille säädetyt tarkastustehtävät perustuvat siihen, että riippumattoman tilintarkastajan tekemästä tarkastuksesta on viranomaiselle tai muulle tiedon käyttäjätaholle jotain hyötyä – esimerkiksi avustusten käytön valvonnassa. Luotettavalla taloudellisella tiedolla

Kuva: iStock

Parhaimmillaan tilintarkastus tuottaa myös lisäarvoa asiakkaalle.

on merkitystä myös rahoitusmarkkinoiden ja verotuksen sujuvuuden suhteen. Joillekin sidosryhmille olennaista on varmuus tilinpäätöksen oikeellisuudesta, toisille taas tietä toiminnan jatkuvuuden vaarantumisesta.

Tilintarkastusalan pitää jatkossakin vastata viranomaisten ja muiden sidosryhmien odotuksiin ja tarpeisiin ollakseen niiden näkökulmasta hyödyllinen. Hyviä foorumeja sidosryhmien toiveiden huomioimiselle ovat IAASB ja IESBA, joissa laaditaan kansainväliset tilintarkastusalan standardit ja eettiset säännöt.

Yleinen etu eli yhteiskunnallinen merkitys, hyödyllisyys ja luottamuk-

sen lisääminen ovatkin tilintarkastuksen laadun kulmakiviä.

Tilintarkastus on asiakaspalvelua

Asiakkaat, kuten omistajat ja johdot, tarkastelevat tilintarkastusta omasta näkökulmastaan ja omien odotustensa kautta. Tilintarkastus on monelle yhteisölle lakisääteisesti pakollista tai sitä edellytetään yhtiöjärjestyksessä. Tästä syystä moni saattaa ajatella, ettei tilintarkastuksesta oikeastaan ole hyötyä, jolloin hintaa saatetaan pitää laatua tärkeämpänä.

Asiakas odottaa tilintarkastukselta sujuvuutta, tehokkuutta ja aika-

► asiakastuntemusta. Myös kaksisuuntainen ja avoin kommunikaatio vaikuttaa koettuun laatuun. Omistajien näkökulmasta tilintarkastaja on agentti, joka valvoo johdon toimintaa heidän puolestaan ja antaa tarvittaessa kertomuksessa huomautuksen johdon toiminnasta.

Tilintarkastuskertomuksella voi olla suuri merkitys liikesuhteiden hoidossa ja rahoituksen saamisessa. Parhaimmillaan tilintarkastus tuottaa myös lisäarvoa asiakkaalle. Sen avulla voidaan ehkäistä väärinkäytöksiä, virheitä verotuksessa tai seuraamuksiin johtavia puutteita hallinnossa. Tilintarkastajalta voidaan haluta neuvoja kirjanpidollisten, verotuksellisten ja hallinnollisten asioiden lisäksi myös taloushallinnon prosessien ja kontrollien kehittämiseen. Asiakasta neuvottaessa pitää kuitenkin muistaa riippumattomuus ja muut eettiset säännöt, kuten objektiivisuus.

Toinen näkökulma tilintarkastuksen laatuun on siitä syntyvä asiakas-hyöty. Laadukkaaseen tilintarkastukseen kuuluu asiakkaan näkökulmasta hyödyllisyys, luottamuksellinen suhde sekä riittävä kommunikaatio ja hyvä asiakaspalvelu.

Laatua edistetään yhteisillä standardeilla

Yleisen luottamuksen ja asiakaskokemuksen edellyttämä laatu edellyttää, että tilintarkastukset ovat laadukkaita ja riittävän yhtenäisiä, ja että tilintarkastaja on hankkinut kohtuullisen varmuuden lausuntonsa tueksi. Tämä edellyttää, että tilintarkastus tehdään saman viitekehyksen eli metodologian mukaan.

Suomessa metodologisena sateenvarjona toimii hyvä tilintarkastustapa. Hyvä tilintarkastustapa

muodostuu eri lähteistä, kuten tilintarkastuslaista, eettisistä säännöistä, tilintarkastusstandardeista ja viranomaisten päätöksistä. Eniten sisältöä antavat tilintarkastusstandardit eli ISA-standardit, joiden tavoitteena on, että tilintarkastus tuottaa korkean varmuuden tilinpäätöksen oikeellisuudesta.

Standardit ohjaavat riskilähtöisyyteen ja olennaisuuden huomioimiseen, jotka osaltaan vaikuttavat niin tarkastuksen laatuun kuin tehokkuuteenkin. Standardeissa heijastuvat myös sidosryhmien käsitykset laadukkaasta tilintarkastuksesta.

Kolmas tilintarkastuksen laadun kulmakivi ovat tilintarkastuksen yhteinen metodologia ja eettiset säännöt. Yhteisen metodologian tavoitteena on korkealaatuinen ja tasalaatuinen tilintarkastuspalvelu.

Dokumentaatio säilöä todisteet metodologisesta laadusta

Tilintarkastuksen laatua valvotaan monesta suunnasta. Välittömin laadunvalvonta tapahtuu tilintarkastajan itsensä ja tiimin kokeneempien toimesta toimeksiannon aikana sekä tilintarkastusyhteisön sisäisillä laadun läpikäynneillä tai loppuunsaatettujen toimeksiantojen laaduntarkastuksilla – ennen tilintarkastuskertomuksen antamista tai sen jälkeen. Tarkastustyön ja raporttien laatua varmistetaan myös ISQM1-standardin mukaisen laadunhallintajärjestelmän avulla.

Tilintarkastajan omavalvonta ja yhteisön valvonta tähtäävät myös siihen, että tilintarkastuksista löytyy riittävä dokumentaatio. Työn dokumentoiminen on osa tilintarkastuksen laatua ja sen on oltava kunnossa myös mahdollisen ulkoisen

laaduntarkastuksen ja harvinaisempien oikeustapausten varalta.

Tilintarkastusyhteisön ja valvojan näkökulmasta dokumentaatio säilöä todisteet siitä, että tehty työ on laadukasta ja suunniteltu ja suoritettu metodologian vaatimusten mukaisesti. Asiakkaan kokemaa laatua dokumentaatio ei taltioi, mutta asiakaspalvelulekin voisi hyvin laatia sisäisiä laatukriteerejä ja toimintatapoja!

Laatu on monitahoinen asia

Edellä mainittujen sidosryhmien lisäksi oma käsityksensä tilintarkastuksen laadusta on verottajalla, selvitysmiehillä ja muilla tahoilla, jotka tekevät jälkikäteisiä tilinpäätöksen ja kirjanpitoon kohdistuvia tarkastuksia. Heidänkin kokemuksensa ja näkemyksensä voivat tuoda arvokkaan lisän keskusteluun laadusta ja tilintarkastuksen merkityksestä. Tilintarkastuksen laadusta puhutaan monesti pelkästään valvonnan näkökulmasta, vaikka laatua kannattaa tarkastella monipuolisesti eri näkökulmista. Eri sidosryhmien laatu-käsitykset voivat myös olla ristiriitaisia, mikä yhdessä odotuskuilun kanssa tuo tilintarkastukseen haasteita. Lisäksi laatu-käsitykseen voivat vaikuttaa työkalut ja toimintatavat, jotka kehittyvät ajassa muun muassa digitalisaation vuoksi. ■

Riitta Laine KHT, KRT

Tilintarkastus-
asiantuntija, Suomen
Tilintarkastajat ry

UUSI STANDARDI tuo selkeyttä ja tehokkuutta

JTT Audit Oy otti käyttöön uuden kansainvälisen tilintarkastuksen laadunhallintastandardin mukaisen laadunhallintajärjestelmän joulukuussa 2022. Uudistuksen myötä laadusta on tullut entistä tärkeämpi prioriteetti ja sen merkitys ymmärretään paremmin.

TEKSTI Ari Rytsy

Pohjois-Karjalan suurimpana itsenäisenä tilintarkastusyhteisönä tunnettu JTT Audit Oy aloitti tarkemman tutustumisen uuteen kansainvälisen tilintarkastuksen laadunhallintastandardiin (ISQM1) syksyllä 2022. Itsenäisen perehtymisen lisäksi tärkeänä tukena toimivat Suomen Tilintarkastajien järjestämät koulutukset ja webinaarit sekä sieltä saatu mallipohja ja vinkit sen hyödyntämiseen.

ISQM1-standardin käyttöönotto vaati JTT Auditilta myös oman laatu-käsikirjan tarkastelua ja tarvittavien muutosten tekemistä. Mallipohja toimi tässä prosessissa arvokkaana

apuvälineenä, sillä se tarjosi valmiita ratkaisuja ja esimerkkejä laadunhallintajärjestelmän eri osa-alueille.

– Kävimme porukalla läpi muutosten luonnoksia JTT Auditin auktorisoitujen tilintarkastajien kanssa. Prosessi kesti useita kuukausia, ja siihen käytettiin runsaasti aikaa. Laadunhallinnasta vastaavana koin, että sillä tavalla mukaan saatiin paljon arvokkaita ja erilaisia laatutyön näkökulmia, sanoo JTT Auditin KHT-tilintarkastaja **Mira Tahvanainen**.

Haasteet voitettiin yhteistyöllä

Uuden ISQM1-standardin käyttöönotto toi esiin JTT Auditin vahvan sisäisen laatu-prosessin. Käytännössä

monia uuden standardin määrittämiä asioita tehtiin jo ennestään, mutta niitä ei oltu kirjattu ylös.

– ISQM1:n käyttöönotto on nostanut laatuasiat laajempaan keskusteluun JTT Auditissa. Niistä puhutaan nyt enemmän päivittäisessä arjessa, ja niiden yhteys jokapäiväiseen työhön ymmärretään paremmin. Tämä on erittäin positiivinen asia, iloitsee Tahvanainen.

Uuden ISQM1-standardin pituus ja uusien kohtien tulkinnat koettiin haastaviksi. Näiden haasteiden voittamisessa auttoi Suomen Tilintarkastajien tarjoama mallipohja, joka helpotti standardin tulkintaa ja soveltamista. Myös Patentti- ja re-

Siirtyminen aiemmista
ISQC-standardeista
ISQM1-standardeihin on
tuonut mukanaan
paljon positiivista.

- kisterihallituksen (PRH) suorittamasta laadunhallintajärjestelmän tarkastuksesta oli hyötyä.
 - PRH:n laaduntarkastuksesta jäi todella positiivinen fiilis! Sen yhteydessä meillä oli mahdollisuus saada konkreettisia vinkkejä ja kysyä tärkeitä kysymyksiä uuteen standardiin liittyen, sanoo Tahvanainen.

Yhteisöllinen ja jatkuvasti kehittyvä laadunhallintajärjestelmä

JTT Audit Oy:n laadunhallintajärjestelmään kuuluu aktiivinen vuosikello, jonka puitteissa auktorisoidut tilintarkastajat kokoontuvat neljännesvuosittain tarkastelemaan ja läpikäymään laatuun liittyviä asioita. Kerran vuodessa järjestetään laajempi kokoontuminen, jossa viimeksi käsiteltiin muun muassa PRH:n laaduntarkastuksen loppuraporttia ja laadunhallintajärjestelmään liittyviä muutosehdotuksia.

JTT Audit on sitoutunut kehittämään laadunhallintajärjestelmää entistä tiiviimmäksi ja helppolukuisemmaksi. Tavoitteena on helpottaa sen käyttöä arjessa ja varmistaa, että se palvelee parhaalla mahdol-

lisella tavalla kaikkien auktorisoitujen tilintarkastajien ja avustavien tarkastajien tarpeita.

- Pienempiä päivityksiä tehdään tarpeen mukaan esimerkiksi silloin, kun meillä aloittaa uusi auktorisoitu tilintarkastaja, kertoo Tahvanainen.

Laadun varmistaminen tuo vaihtelua ja vaikuttavuutta

Vastuu tilintarkastusyhteisön laadunhallintajärjestelmästä on tuonut Tahvanaisen työhön tervetullutta vaihtelua. Aikaisempi ura suuressa kansainvälisessä tilintarkastusyhteisössä tarjosi ammatillista haastetta, mutta mahdollisuudet tilintarkastukseen liittyvän ohjeistuksen kehittämiseen olivat rajalliset.

Nyt Tahvanainen näkee oman työnsä vaikutuksen paljon konkreettisemmin ja voi tuntea ylpeyttä siitä, että hän on mukana varmistamassa koko tilintarkastusyhteisön laadun korkeaa tasoa. Siirtyminen aiemmista ISQC-standardeista ISQM1-standardeihin on tuonut mukanaan paljon positiivista, mikä näkyy tarkempana ja kattavampana riskien arviointina sekä dokumen-

toinnin ja keskinäisen konsultoinnin lisääntymisenä.

- Tilintarkastajat konsultoivat nyt toisiaan enemmän tilintarkastusten aikana varmistaakseen, että kaikki työt tehdään oikein ja johdonmukaisesti. Yhteistyön ja tiedon jakamisen ansiosta voimme olla entistä varmempia siitä, että jokainen tilintarkastuskertomus on laadukas ja luotettava, iloitsee Tahvanainen.

Laadunhallintajärjestelmien käyttöönotto etenee

Vuoden 2023 aikana Patentti- ja rekisterihallituksen tilintarkastusvalvonta suoritti 32 tilintarkastusyhteisölle laaduntarkastuksen Kansainvälisen laadunhallintastandardin mukaisen laadunhallintajärjestelmän käyttöönotosta. Läpikäynneissä keskitettiin laadunhallintajärjestelmän kuvauksiin ja arvioitiin laadunhallintajärjestelmän rakennetta ja standardin soveltamista yhteisöissä.

- Suoritimme varhaisen laaduntarkastuksen varmistaaksemme standardin mukaisen laadunhallintajärjestelmien kestävyuden ja sujuvan käyttöönoton. Tutkimme niiden

rakennetta ja toteutusta ennen tilintarkastusyhteisöjen omaa testausta, kertoo johtava laadunvarmistuksen asiantuntija **Riitta Ylipiha** Patentti- ja rekisterihallituksen tilintarkastusvalvonnasta.

Tarkastus suoritettiin pyytämällä tilintarkastusyhteisöiltä tarvittavat dokumentit. Tilintarkastusvalvonnan perehdyttyä niihin järjestettiin yhteinen Teams-palaveri. Palaverissa käytiin läpi tilintarkastusyhteisön laadunhallintajärjestelmää ja keskusteltiin uuteen standardiin liittyvistä kohdista ja niiden tulkinnoista. Tilintarkastusvalvonta laati tämän jälkeen muistion havainnoistaan tilintarkastusyhteisön sisäiseen käyttöön laadunhallintajärjestelmän kehittämiseksi.

- Oli hienoa huomata, että monissa tilintarkastusyhteisöissä uuden standardin mukaisia käytäntöjä on jo olemassa. Niitä vain ei ole välttämättä kuvattu ja dokumentoitu samalla tavalla. Uskon, että alkuvaiheessa saatu tuki ja kommunikaatio helpottavat laadunhallintajärjestelmien jalkauttamista osaksi päivittäisiä rutiineja, toteaa Ylipiha. ■

Mikä laadunhallintastandardi?

- Laadunhallintastandardit ohjaavat tilintarkastajan omaa toimintaa.
- Tilintarkastuslain mukaan tilintarkastajan tulee noudattaa hyvää tilintarkastustapaa toiminnan järjestämisessä.
- Laadunhallintajärjestelmän tavoitteena on saada kohtuullinen varmuus siitä, että toimeksiannot pystytään suorittamaan mahdollisimman laadukkaasti, ja että annetut lausunnot ja raportit ovat asianmukaisia.
- Hyvään tilintarkastustapaan kuuluvat kansainväliset laadunhallintastandardit ISQM 1 ja ISQM 2.
- Laadunhallintastandardi ISQM 1:n mukaisesti tilintarkastusyhteisöillä ja yksintoimivilla tilintarkastajilla on oltava sisäinen laadunhallintajärjestelmä.
- ISQM 2 käsittelee sisäistä toimeksiantojen laadun läpikäyntiä.

Tilintarkastuksen LAADUNTARKASTUKSEN HAVAINNOISSA EI YLLÄTYKSIÄ

Tilintarkastajia valvova PRH:n tilintarkastusvalvonta julkaisi maaliskuussa laaduntarkastuksen vuosiraportin 2023. Raportilla kerrotaan laaduntarkastuksen tuloksista ja laaduntarkastuksessa tehdyistä merkittävimmistä havainnoista. Miltä toimeksiantokohtaisen laaduntarkastuksen tulokset näyttävät ja onko niissä yllätyksiä?

TEKSTI Riitta Laine

PRH:n tilintarkastusvalvonta on tehnyt tilintarkastajien laadunvalvontaa vuodesta 2016 lähtien. Se määrää HT-, KHT-, JHT- ja JHTT-tilintarkastajat laaduntarkastukseen vähintään kolmen tai kuuden vuoden välein. Tässä artikkelissa käsitellään yksittäisten tilintarkastustoimeksiantojen laaduntarkastusta, mutta laaduntarkastusta voidaan kohdentaa myös tilintarkastusyhteisöihin.

Vuosittain tehdään noin 150 laaduntarkastusta

Alla oleva taulukko kertoo, kuinka monta tilintarkastajaa on vuosittain määrätty laaduntarkastukseen ja kuinka paljon toimeksiantokohtaisia laaduntarkastuksia on vuosittain saatettu loppuun.

Toteutetut laaduntarkastukset vuosina 2017–2023								
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	yhteensä
Tilintarkastajia määrätty laaduntarkastukseen	301	97	202	102	185	160	180	
Laaduntarkastus peruuntunut, siirtynyt tms.	75	21	61	–37	11	13	27	
Valmiiksi saadut laaduntarkastukset	226	76	141	139	174	147	153	1056

Laaduntarkastuksia peruuntuu muun muassa siksi, että kohteeksi määrätty tilintarkastaja luopuu kirjaimistaan, tarkastus siirtyy kokonaan myöhemmäksi tai niitä ei ehditä saada valmiiksi määräysvuoden aikana. Vuonna 2023 valmistui 153 laaduntarkastusta.

Tilintarkastusvalvonta julkaisee vuosittain verkkosivuillaan raportin laaduntarkastuksen tuloksista ja siinä tehdyistä merkittävimmistä havainnoista.

Laaduntarkastukset kohdistuvat tilintarkastustoimeksiantoihin

Laaduntarkastuksessa tilintarkastajan tekemän tarkastuksen laatua arvioidaan yhden tilintarkastustoimeksianton osalta. Toimeksiannon valitsee tilintarkastusvalvonta.

Laaduntarkastuksessa arvioidaan, onko tarkastus suoritettu hyvää tilintarkastustapaa noudattaen. Samalla arvioidaan, miten tilintarkastaja on huomionnut relevanttien tilintarkastusstandardien vaatimukset, ja ovatko tarkastustoimenpiteet keskittyneet olennaisiin ja merkittäviin asioihin.

Laaduntarkastajan pitää toimitetun tarkastusdokumentaation perusteella pystyä toteamaan, että tilintarkastaja on hankkinut lausuntonsa tueksi riittävän määrän oikeanlaista tilintarkastusevidenssiä, ja että tilintarkastajan raportointi on tilintarkastuksessa tehtyjen havaintojen mukaista.

Laaduntarkastuksessa kiinnitetään erityistä huomiota tiettyihin painopistealueiksi kutsuttuihin osa-alueisiin,

jotka vahvistetaan joka vuodelle etukäteen. Vuonna 2023 yleiset painopistealueet olivat

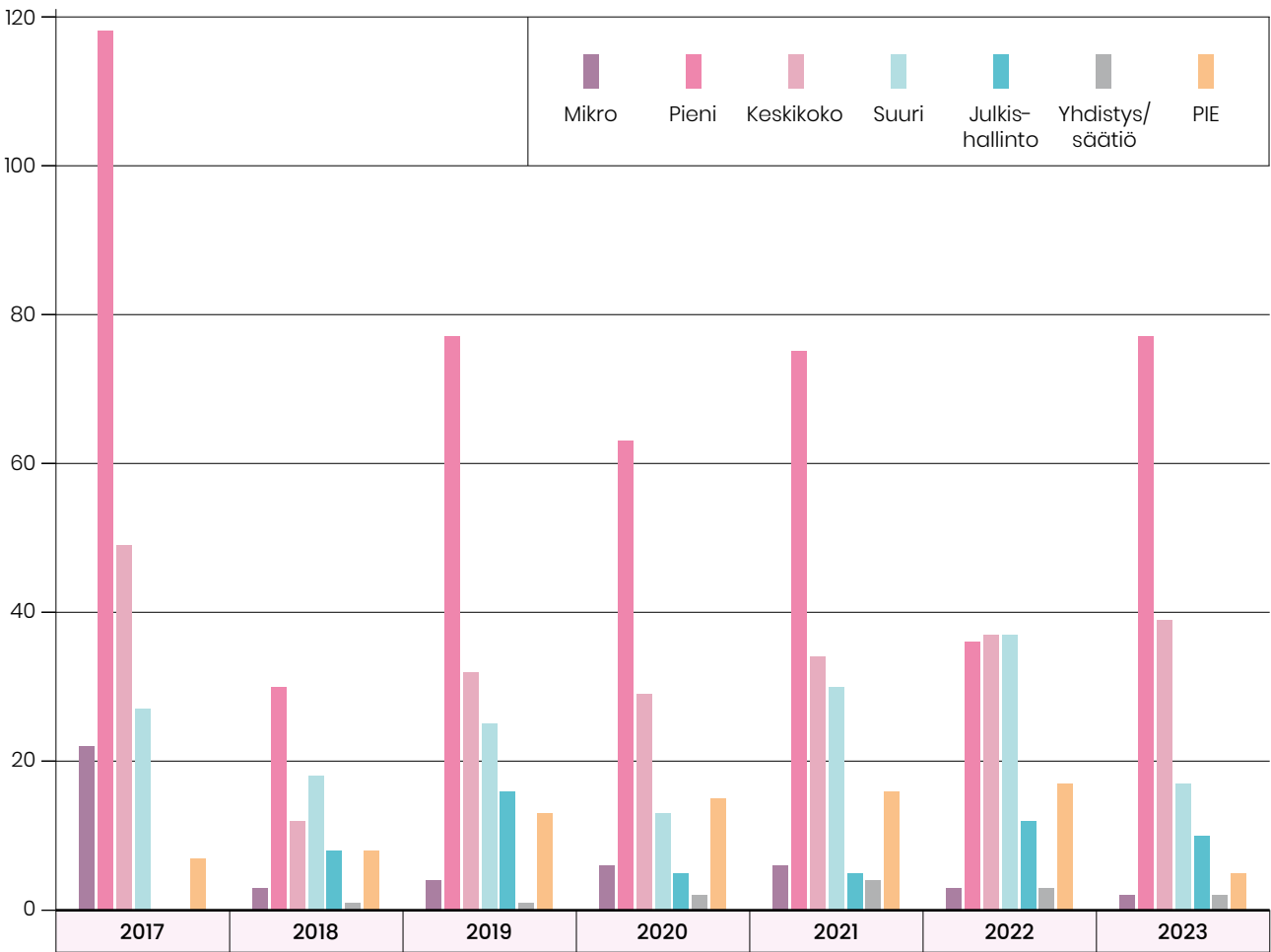
- etukäteen valitun tuloslaskelmaerän tarkastus
- etukäteen valitun tase-erän tarkastus
- lähipiiriin tai intressitahoihin liittyvien tietojen tarkastus sekä
- pääkirjanpitovientien ja muiden oikaisujen tarkastus.

Lisäksi on kiinnitetty huomiota tilintarkastuksessa käytettyyn olennaisuuteen.

Suuri osa laaduntarkastetuista on pk-toimeksiantoja

Valtaosa laaduntarkastuksista (66 %) on vuoden 2017 jälkeen kohdistunut pieniin tai keskisuuriin toimeksiantoihin. Kohteena on yleensä osakeyhtiö.

Tarkastetut toimeksiannot 2017–2023

Vuonna 2023 valmistuneista 153 laaduntarkastuksesta noin puolet eli 79 (52 %) kappaletta kohdistui pieniin tai mikrokokoisiin osakeyhtiöihin, 39 (26 %) keskikokoisiin ja 17 (11 %) suuriin. PIE-yhteisöjen tilintarkastuksia oli kohteena 5 (3 %) ja julkishallinnon tilintarkastuksia 10 (7 %).

Havaintoja tehdään eniten painopistealueilla

Laaduntarkastuksessa voidaan tehdä havaintoja tilintarkastuksen kaikista osa-alueista. Havainnot luokitellaan laaduntarkastuksen tulokseen vaikuttaviin ja ei-tulokseen vaikuttaviin.

- Tulokseen vaikuttavat havainnot:** havaintoja, joiden katsotaan aiheuttavan poikkeaman hyvän tilintarkastustavan noudattamisesta joko yksin tai yhdessä muiden tulokseen vaikuttavien havaintojen kanssa.
- Ei-tulokseen vaikuttavat havainnot:** vähäisempiä poikkeamia tilintarkastukselle asetetuista vaatimuksista. Niiden ei katsota aiheuttavan poikkeamaa hyvästä tilintarkastustavasta – yksin tai yhdessä muiden vastaavien havaintojen kanssa tarkasteltuna.

Havaintojen merkittävyyttä ja vaikutusta laaduntarkastuksen tulokseen arvioidaan aina toimeksiantokohtaisesti ja yhdessä muiden havaintojen kanssa.

Vuonna 2023 laaduntarkastuksessa tehtiin yhteensä 379 tulokseen vaikuttavaa havaintoa, joista valtaosa liittyy painopistealueisiin. Eniten havaintoja on viimeisimpien vuosiraporttien perusteella tehty liikevaihdon, vaihto-omaisuuden, lähipiirin ja pääkirjanpitolientien tarkastamiseen sekä kertomuksen antamiseen liittyen. Puutteet

liittyivät tarkastamiseen ja/tai tarkastuksen dokumentointiin. Tarkastuksen riittävyyden arvioimista vaikeuttaa, jos dokumentaatio on puutteellista.

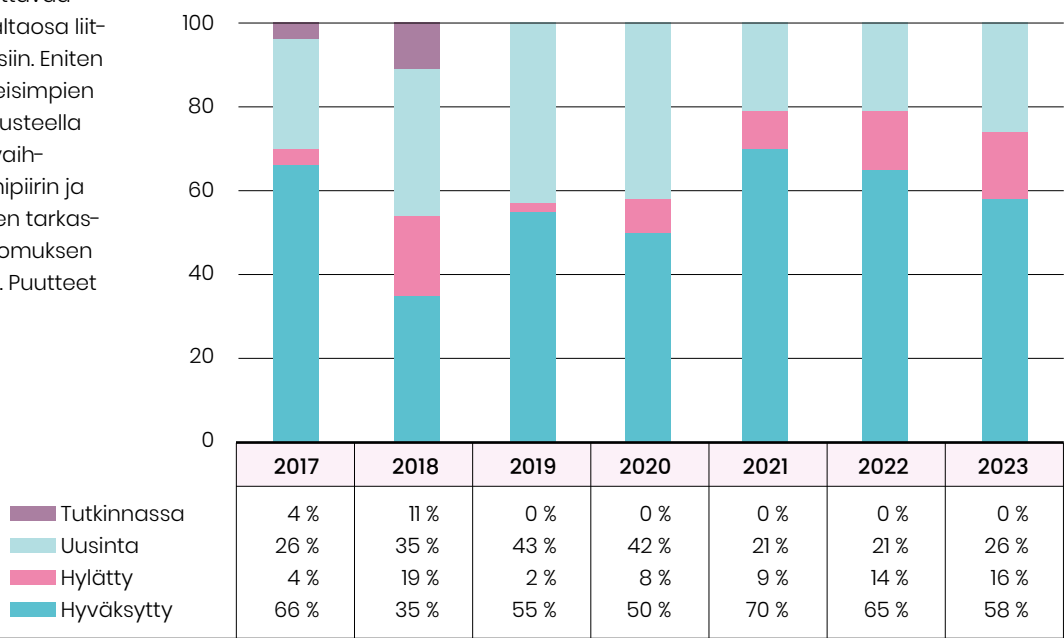
Laaduntarkastuksessa hylätyissä toimeksiantoissa havainnot liittyivät usein virheellisiin tai puutteellisiin tilintarkastuskertomuksiin tai dokumentaation merkittävään puutteellisuuteen.

Kokonaistulokset eivät kerro koko populaatiosta

Toimeksiantokohtaisen laaduntarkastuksen tulos voi olla joko hyväksytty tai hylätty. Jos kummankaan tulosluokan kriteerit eivät täyty, jatketaan uusintatarkastuksella. Ennen uusintatarkastusta tilintarkastajalla on joitain vuosia aikaa kehittää työtään. Uusintatarkastuksesta tulos on aina joko hylätty tai hyväksytty.

Vuosittaiset laaduntarkastuksen kokonaistulokset eivät ole keskenään vertailukelpoisia. Tuloksia ei myöskään voi yleistää kaikkiin suomalaisiin tilintarkastuksiin, muun muassa koska laaduntarkastuksia ei tehdä tilastollisena otoksena. Tarkastettava tilintarkastajajoukko ja laaduntarkastuksen kohteeksi valikoituvien toimeksiantojen koot ja luonteet myös vaihtelevat vuosittain – ja valinta on tilintarkastusvalvonnan mukaan riskiperusteista.

Laaduntarkastusten tulokset (%)

Laaduntarkastuksen vuosittaiset kokonaistulokset eivät ole keskenään vertailukelpoisia. Tuloksia ei myöskään voi yleistää kaikkiin suomalaisiin tilintarkastuksiin.

Vuonna 2023 loppuun saatetuista 153 laaduntarkastuksesta 88 (58 %) oli hyväksyttyjä, 25 (16 %) oli hylättyjä ja 40 (26 %) määrättiin uusintatarkastukseen.

Samat havainnot toistuvat vuodesta toiseen

Tilintarkastusvalvonnan laaduntarkastuksen havainnot eivät yllätä – samat havainnot toistuvat vuodesta toiseen.

Kaikki tilintarkastusasiakkaat, tilikaudet ja tilintarkastajat ovat erilaisia, joten jokainen tilintarkastus on yksilöllinen. Tarkastuksessa tarvitaankin aina ammatillista harkintaa ja asiakaskohtaisten erityispiirteiden huomioimista. Mitä enemmän on käytetty harkintaa, sitä enemmän pitäisi dokumentoida perusteluita.

Muutamat yhteiset säännöt ja periaatteet pätevät kuitenkin jokaiseen toimeksiantoon. Tarkastus pitää tehdä hyvän tilintarkastustavan mukaisesti, johon kuuluu myös ISA-standardien huomioiminen. Vuosiraportin perusteella puutteita on muun muassa seuraavissa asioissa:

- tilintarkastajan valinta ja tilinpäätösmerkinnän allekirjoittaminen
- riskien arviointi kannanottotasolla
- relevanttien kannanottojen tarkastaminen
- olennaisuuden määrittäminen ja huomioiminen
- olennaisten erien tarkastaminen
- tarkastettujen yksiköiden (esim. tosite) ominaispiirteiden yksilöinti
- riittävän ja oikeanlaisen evidenssin hankkiminen
- lähipiiriin liittyvä käsitys ja tilinpäätöksen lähipiiritiedot
- pääkirjanpitolientien tarkastaminen väärinkäytösriskin näkökulmasta
- tilinpäätöksen esittämistavan ja sisällön tarkastaminen
- tilintarkastuskertomuksen laatiminen
- työn dokumentointi ja tilintarkastuskansion kokoaminen.

Laajempaa oppimista tilintarkastajakunnassa voisi tukea, jos havainnot olisi raportilla esitetty yhtenäisellä tavalla ja laitettu kontekstiin yhteistyypin ja -koon sekä tilinpäätöserän koon ja määritetyn tarkastusolennaisuuden mukaan. Myös se olisi monesti hyödyllistä tietää, montako yksikköä oli tarkastettu, ja – jos se ei

ollut riittävää – montako olisi pitänyt laaduntarkastajan mielestä tarkastaa kyseisessä tapauksessa. Lisäksi voisi olla hyödyllistä tietää, oliko riskejä arvioitu kannanottotasolla ja vastasiko tarkastus riskiarviota, vai oliko riskiarvio tekemättä.

Laaduntarkastuksen kohteena olevilla on mahdollisuus keskustella laaduntarkastajan kanssa. Jos havainnot olisi vuosiraportilla esitetty nykyistä yksityiskohtaisemmin ja niissä olisi enemmän lihaa luiden ympärillä, voisivat raportista oppia kaikki tilintarkastajat ja heidän assistenttinsa.

Valvojan raportoinnin lisäksi kehittämistä on toki myös tilintarkastajilla ja heidän työnantajillaan sekä meillä ST:ssa – kouluttavana ja ohjeistavana tahona. Jostain syystä kaikki perusasiatkaan eivät ole kaikilla tilintarkastajilla kunnossa. Mikä on juurisyy tähän? Tätä haastan nyt kaikki osapuolet pohtimaan! ■

Riitta Laine
KHT, KRT

Tilintarkastus-
asiantuntija, Suomen
Tilintarkastajat ry

Tule Kesäpäiville kuulemaan lisää tilintarkastusasiantuntijoiden pohdintoja laaduntarkastuksen tuloksista!

LCE-tilintarkastus vie perille kohtuullisella varmuudella

Jos tilintarkastusta vertaisi lentämiseen, voisi sanoa, että ISA-standardit on laadittu lentokäsikirjaksi ison matkustajakoneen lentäjälle. Nyt pienkoneenkin lentäjälle on laadittu oma lentokäsikirja eli LCE-ISA-standardi. Kumpikin ohjeistus johtaa asianmukaisesti sovellettuna turvalliseen ja luotettavaan lopputulokseen.

TEKSTI Riitta Laine

Kuva: iStock

Sovellettavan standardin ratkaisee
asiakkaan monimutkaisuus.

Kansainvälisissä tilintarkastuspiireissä on pitkään valinnut näkemys, että vain ISA-standardien mukainen tilintarkastus tuottaa riittävän korkean eli kohtuullisen varmuuden ja on siten ainoa vaihtoehto sidosryhmien luottamuksen saavuttamiseksi. Tätä käsitystä on kuvastanut lause ”*An audit is an audit*”.

Pk-tilintarkastukselle tarvittiin oma manuaali

Vuosien mittaan ISA-standardeja kohtaan on kuitenkin esitetty kritiikkiä erityisesti siksi, että niiden soveltaminen pk-toimeksiannossa on tarpeettoman työlästä. ISA-standardit on lähtökohtaisesti laadittu suurten kansainvälisten konsernien tilintarkastukseen ja ne sisältävät monia vaatimuksia, jotka ovat pk-tilintarkastuksessa tarpeettoman monimutkaisia tai jopa turhia. Kohtuulliseen var-

muuteen on pk-yhteisöjen tilintarkastuksessa mahdollista päästä suoraviivaisemminkin.

Jos tilintarkastusta vertaisi lentämiseen, voisi sanoa, että ISA-standardit on laadittu lentokäsikirjaksi ison matkustajakoneen lentäjälle. Nykytilanteessa kaikkien lentäjien on pitänyt soveltaa samaa käsikirjaa konetyypistä riippumatta, mikä lisää tehottomuutta ja saattaa turhauttaakin.

ISA-standardeja ja muita kansainvälisiä tilintarkastusalan standardeja laativa IAASB otti pk-tilintarkastuksen standardihaasteen agendalleen noin viisi vuotta sitten pohjoismaiden yhteisestä aloitteesta. Sen jälkeen asia on edennyt vauhdilla ja viime syksynä IAASB hyväksyi ja julkaisi uuden kansainvälisen tilintarkastusstandardin yksinkertaisten yhteisöjen tilintarkastuksiin eli LCE-ISA-standardin. Fokus oli muuttunut tarkastettavan yhteisön

koosta monimutkaisuuteen, sillä pienikin yhteisö voi olla tilintarkastuksen näkökulmasta monimutkainen ja toisaalta suurikin voi olla yksinkertainen.

Saavutettava varmuus on sama

Sovellettavan standardin eli sen, tehdäänkö tilintarkastus ISA-standardeja vai LCE-ISA-standardia soveltaen, ratkaisee asiakkaan monimutkaisuus. Tilintarkastaja arvioi asiaa ennen tarkastuksen aloittamista ja tarvittaessa myös tarkastuksen aikana. Asianmukaisen tilintarkastuskäsikirjan asianmukainen seuraaminen on hyvän tilintarkastustavan mukaista ja sitä arvioi jälkikäteen tilintarkastusvalvonta.

Kun LCE-ISA-standardia sovelletaan asianmukaisissa tilanteissa ja asianmukaisella tavalla, tuottaa se saman varmuuden tilinpäätöksen oikeellisuudesta kuin

ISA-standardienkin mukainen tarkastus. Kyse ei siis ole alemman varmuustason tuottavasta yleisluonteisesta tarkastuksesta, jolle on jo olemassa omat ISRE-standardinsa, tai muutenkaan alemman tason tarkastuksesta.

Tarkastus ei käytännössä juurikaan muutu

LCE-ISA-standardi perustuu ISA-standardeista tutuille käsitteille, termeille, prosesseille ja tilintarkastajan työtä ohjaaville vaatimuksille. Kohtuullisen varmuuden lisäksi yhteistä on siis muun muassa riskiperusteisuus, olennaisuus ja riittävän evidenssin hankkiminen.

Yksinkertaiseen yhteisöön ja sen tilinpäätökseen liittyvät virheen riskit ovat monesti vähäisiä, alhaisia ja tilintarkastajan helposti tunnistettavissa. Näiden riskien taklaaminen tarkastustoimenpiteillä on monesti yksinkertaista. Tilintarkastuksessa tilintarkastaja tunnistaa ja ►

LCE-ISA-standardin verkkokirja on julkaistu!

LCE-ISA-standardi on julkaistu verkkokirjana ST-verkkopalvelussa kesäkuun alussa. Verkkokirja on Suomen Tilintarkastajat ry:n jäsenille maksuton. Painetusta kirjasta on lähetetty kysely toukokuussa ja kirja toimitetaan kyselyyn vastanneille kesän jälkeen.

- arvioi olennaisen virheen riskit tilinpäätöksessä ja vastaa tarkastuksellaan näihin riskeihin. Tarkastuksen on oltava sellaista, että tilintarkastaja voi sen perusteella kohtuullisella varmuudella todeta, ettei tilinpäätöksessä ole olennaisia virheitä. Tämä varmuus ilmaistaan tilintarkastuskertomukseen sisältyvällä lausunnolla.

Tilintarkastuksen prosessi riskienarvioinnista raportointiin on samanlainen riippumatta sovellettavasta standardista. Lentokäsikirjakaan ei vaikuta nousuun, lentoon tai laskeutumiseen. Ne suoritetaan tinkimättömällä ammattitaidolla ja kokemuksella, jota tarkoitukseen soveltuva ohjeistus tukee.

Uusi standardi on pienelle tarkoituksenmukaisempi

LCE-ISA-standardi eroaa ISA-standardista pituutensa lisäksi eniten siinä, että monimutkaisiin tilanteisiin liittyvät

vaatimukset, joita yksinkertaisen yhteisön tarkastuksessa ei tarvita, on jätetty pois. Lisäksi muun muassa käsityksen muodostamista asiakkaan sisäisestä valvonnasta ja riskien tunnistamis- ja arvioimisprosessia on yksinkertaistettu.

LCE-ISA-standardissa onkin kyse siitä, että yksinkertaisen yhteisön tilintarkastajalla on käytettävissään käsikirja, joka nimenomaisesti laadittu yksinkertaisen yhteisön tilintarkastusta varten. Käsikirja sopii tilintarkastajan käyttöön paremmin sellaisenaan, kun sen sisältämät toimenpiteet ovat relevantteja ja oikein mitoitettuja. Eihän pienkoneenkaan lentäjä tarvitse matkustajakoneen lentokäsikirjaa osataksaan lentää omalla koneellaan turvallisesti perille!

Tilinpäätöksen laatija tai käyttäjä ei huomaa eroa

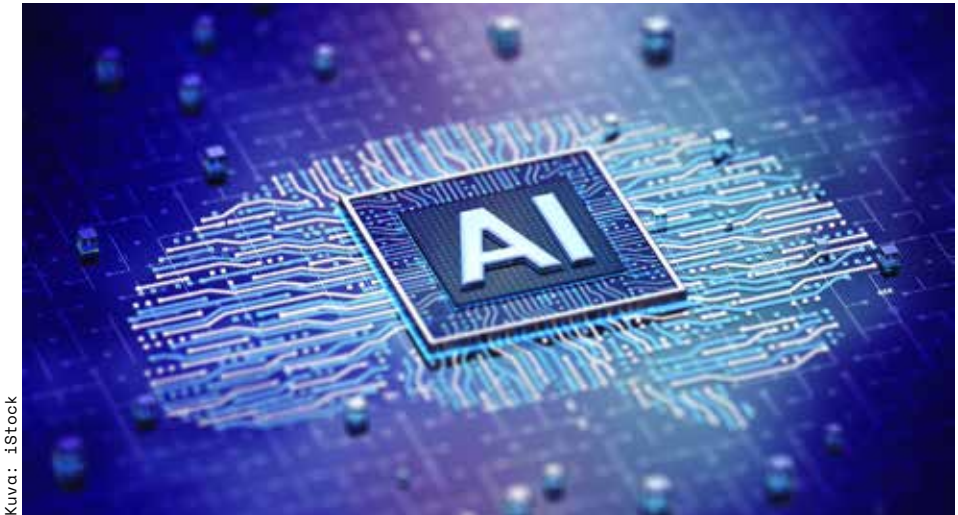
Vaikka LCE-ISA-standardi on suomalaiselle pk-tilintarkastukselle erittäin tervetullut käsikirja, sen vaikutukset jäävät pitkälti alan sisäisiksi. Käsikirjan vaihtumisella ei todennäköisesti ole vaikutusta lentoaikaan eli tilintarkastuksen kestoon. Siitä, onko toimeksiannossa asianmukaista soveltaa LCE-ISA-standardia nykyisten ISA-standardien sijaan, päättää lentäjä eli tilintarkastaja itse.

Muutoksella ei siis pitäisi olla vaikutusta tilinpäätösten laatijoihin tai käyttäjiin. Eihän lentokoneen matkustajakaan tiedä, millaista lentokäsikirjaa lentäjä käyttää – kunhan voi luottaa pääsevänsä perille turvallisesti, miellyttävästi, taloudellisesti ja ajallaan! ■

Riitta Laine
KHT, KRT

Tilintarkastus-
asiantuntija, Suomen
Tilintarkastajat ry

Kuva: iStock

AUTOMAATIO JA TEKOÄLY tilintarkastuksen tukena

Ensin robotit, nyt tekoäly. Miten uudet työkalut vaikuttavat tilintarkastukseen ja sen laatuun? Kysyimme tätä viideltä suurimmalta tilintarkastusyhteisöltä.

Teksti **Marjukka Kähönen**

Tilintarkastuksen prosessi on muuttunut huomattavasti digitalisaation myötä. Työvaiheita on automatisoitu ahkerasti 2010-luvulla, nyt suurimmat tilintarkastusyhteisöt kouluttavat työn apureiksi tekoälymalleja.

Robotit hoitavat tilintarkastuksen yövuoron

Automaatio tai robotiikan hyödyntäminen tilintarkastuksessa tarkoittaa, että jokin osa tilintarkastusprosessista siirretään ihmiseltä koneen tehtäväksi. Tähän on jo niin totuttu, että käyttäjä ei aina edes huomaa, että työvälineen takana on automaatiota.

– Automaatio on paljon laajempaa, kuin ihmiset tyyppillisesti ajattelevat. Sitä hyödynnetään tilintarkastukses-

sa suoraviivaistamaan bulkkityötä, toteaa **Max Raanti** EY Suomelta.

Automaation avulla voidaan esimerkiksi analysoida, poimia ja siirtää dataa, muokata sitä standardimuotoiseksi sekä tehdä täsmäytyksiä.

– Robotti tekee rutiininomaisia tehtäviä ja juuri sen, mitä pyydetään. Työ on läpinäkyvää ja sen laatuun voi luottaa, **Pertti Ojala** KPMG:ltä kiteyttää.

Samaa mieltä ovat muutkin haastateltavat. Automaatio lisää tilintarkastuksen laatua, sillä inhimillinen tekijä poistuu. Laadunvarmennukseen on yhteisöissä kontrollit.

Marika Nevalainen Deloitteelta toteaa, että robotit lisäävät työn laadun lisäksi työtyytyväisyyttä. Kaikki ►

Kuva: iStock

”Tekoölyn kanssa yhtä matkaa on kehitettävä myös uusia laadunvarmistuksen tapoja.”

sellaiset työvaiheet, joissa toistuu sama manuaalinen työvaihe, robotisoidaan.

- Aiemmin tilintarkastusala oli tunnettu ylipitkistäkin työpäivistä, nyt robotit hoitavat yövuoron. Samalla vältetään huonosti nukutun yön jälkeiset virheet.

Tekoöly auttaa suljetussa ympäristössä

ChatGPT:n läpimurron myötä tekoälystä on tullut yhä useammalle asiantuntijalle hyödyllinen työväline. Näin on myös tilintarkastuksessa.

- Tällä hetkellä yleinen huomio kohdistuu generatiiviseen tekoölyyn. Tekoöly helpottaa ja nopeuttaa päivittäisiä perustehtäviä, esimerkiksi viestintää, dokumenttien laadintaa ja tiedonhakua, kuvaa **Heikki Mäki** BDO:lta.

Generatiivinen tekoöly tarkoittaa tekoölymallia, joka pystyy tuottamaan uutta sisältöä sille annetun datan pohjalta. Tilintarkastusyhteisöissä tekoölyä koulutetaan suljetussa ympäristössä ja sille tarjotaan tietoa harkitusti.

- Deloitella on oma suljettu ympäristö, missä tekoölyä hyödynnetään. Tiedämme, mitä informaatiota ja dataa sille syötetään, ja huolehdimme, että tieto on validoitua, Marika Nevalainen kertoo.

Kaikissa viidessä yhteisössä tekoölyn suhtaudutaan positiivisena mahdollisuutena.

Marko Viitanen PwC:ltä kertoo, että tekoölyratkaisuihin investoidaan yrityksessä merkittävästi. Tekoöly lisää tilintarkastuksen laatua ja tehokkuutta ja voi johtaa hänen mukaansa parempiin suosituksiin tulevaisuudessa.

- Hyödynnämme tekoölyratkaisuja tällä hetkellä esimerkiksi taloushallinnon tietojen luokitteluun. Uskon, että tulevaisuudessa luonnollisen kielen mallit auttavat tilintarkastajia saamaan syvemmän ymmärryksen tarkastettavasta yhtiöstä.

Max Raanti EY Suomelta käyttää sanaa ”tekoölypalikka”, joka lisätään vaikka dokumentaatiotyökaluun tai data-analyysityökaluun.

- Automaatioon perustuva data-analyysityökalu voidaan opettaa tekoölyn avulla esimerkiksi etsimään transaktiovirroista poikkeavia asioita, joita nostaa esiin tarkastajalle.

Myös Pertti Ojala KPMG:ltä uskoo, että tekoöly voi tulevaisuudessa auttaa tarkastajia laajemmin tilintarkastusevidenssin kokoamisessa.

- Soveltamismahdollisuudet ovat rajattomat, tekoölyä koulutetaan koko ajan paremmaksi. En näe mitään syytä, miksi tekoöly ei kehittyisi eteenpäin vielä tarkempaan analyysiin.

Tilintarkastusyhteisöissä ollaan innostuneita tekoölyn mahdollisuuksia, mutta samalla sen hyödyntämiseen suhtaudutaan varovaisuudella. Yhteisöt peräänkuuluttavat riittävää skeptisyyttä ja riskienhallintaa.

- Laadunvarmistus robottien kanssa on helpompaa. Tekoölyn kanssa yhtä matkaa on kehitettävä myös uusia laadunvarmistuksen tapoja, toteaa Pertti Ojala KPMG:ltä.

Samoilla linjoilla on Marko Viitanen PwC:ltä.

- Kun kehitämme ja hyödynnämme mitä tahansa teknologiaa tilintarkastuksen tueksi, varmennamme luotettavuuden erilaisilla kontrolleilla.

Tilintarkastustyö on muuttunut ja muuttuu edelleen

Mahdollisuudet hyödyntää uusia työvälineitä vaikuttavat rajattomilta. Se tarkoittaa myös sitä, että tilintarkastajan työ muuttuu edelleen. Automaationkaan mahdollisuuksia ei ole vielä täysimittaisesti hyödynnetty.

- Esimerkiksi alan sesonkiluonteisuutta voitaisiin vähentää reaaliaikaisen ja jatkuvasti päivittyvän tilintarkastuksen kautta, BDO:n Heikki Mäki mainitsee.

Toistaiseksi tekoöly nähdään lähinnä avustajana ja opastettavana samalla tavalla kuin kokematon tilintarkastaja.

Yhteisöt tuntuvatkin jakavan yhteisen näkemyksen siitä, että teknologia vapauttaa bulkityöstä. Junioritasoisen työn tarve vähenee ja vaativan asiantuntijatyön tarve lisääntyy.

- Tulevaisuudessa ei tarvita niin paljon nuoria datan työstimiseen. Mutta sen sijaan tarvitaan hyvät valmiudet ottaa eri teknologioita ja työkaluja käyttöön, Deloitteen Marika Nevalainen toteaa.

Henkilöstön teknologiseen osaamiseen satsataankin yhteisöissä merkittävästi.

- Teknologiataitoihin panostaminen on edellytys sille, että tarkastusteknologiaa voidaan hyödyntää hallitusti ja luotettavasti, PwC:n Marko Viitanen toteaa.

Max Raanti EY Suomelta on samaa mieltä. Hän näkee myös, että uuden tilintarkastajan oppimisvaatimukset ovat aiempaa kovemmat.

- Tilintarkastustyössä on paljon perusoppimista, kuten muuttuva regulaatio. Päälle tulee nämä teknologinen kehitys. Tilintarkastuksen ydin on oltava hyvin hallussa, jotta ei tee vääriä johtopäätöksiä teknologian pohjalta.

Tekoöly ei siis ole korvaamassa tilintarkastajaa.

- Tulevaisuudessakin on tärkeä ymmärtää oikea roolitus – johtopäätösten tekeminen ja vastuu työstä on edelleen tilintarkastajalla, painottaa Heikki Mäki BDO:lta. ■

Marjukka Kähönen

Viestinnän asiantuntija, Noon Kollektiivi

Etätyön vaikutus tilintarkastukseen

Etätyön lisääntyminen on tuonut mukanaan merkittäviä muutoksia myös tilintarkastusalalle. Yksi suurimmista on siirtyminen kasvokkain tapahtuvasta vuorovaikutuksesta virtuaaliseen tai tietokoneavusteiseen kommunikatioon asiakkaan kanssa sekä tilintarkastustiimin kesken. Nämä muutokset ovat tuoneet mukanaan sekä uusia mahdollisuuksia, jotka haastavat tilintarkastusalan johtoa ja kehittämistä.

Tutkimusten mukaan etenkin vanhemmat tilintarkastajat kokevat tehokkuuden ja laadun parantuneen, kun digitaalista kommunikointia hyödynnetään enemmän, matkoihin käytetään vähemmän aikaa ja keskittymistä vaativiin tehtäviin on rauhallisempi työympäristö. Etätyöllä on kuitenkin myös haasteensa. Tutkimukset osoittavat, että erityisesti nuoremmat ja hiljattain rekrytoidut tilintarkastajat kohtaavat haasteita tiimin tuen saamisessa, ammattiosaamisen kehittämisessä, yhteisöllisyyden tunteen kokemisessa sekä ammatillisen identiteetin muodostamisessa etätyöympäristössä.

Mielenkiintoista on myös se, mitä vaikutuksia asiakaskontaktin luonteen muutoksella voi olla tilintarkastuksen laatuun. Tilintarkastajan ja asiakkaan kommunikatio ja yhteistyö ovat perinteisesti olleet asiakkaan ymmärtämisen, riskialueiden tunnistamisen ja aineistonhankinnan kulmakiviä. Fyysisen asiakaskontaktin ja kommunikation on myös havaittu vaikuttavan positiivisesti ammatilliseen skeptisyyteen. Tutkimusten mukaan näitä negatiivisia vaikutuksia tulisi vähentää vahvistamalla face-to-face kontakteja toimeksiannon kriittisissä vaiheissa, lisäämällä tilintarkastustiimin jäsenten vastuuvollisuuden tunnetta sekä

vahvistamalla toimeksiannon sisäistä ohjausta ja valvontaa.

Etätyö on johtanut ajan sääntämiseen ja teknologian käytön ja kehittämisen lisääntymiseen. Tilintarkastusyhteisöt kehittävät jatkuvasti uusia työkaluja viestinnän ja yhteistyön helpottamiseksi asiakkaiden ja tilintarkastustiimien kanssa. Oikein käytettyinä nämä työkalut tukevat tilintarkastusprosessia ja tilintarkastusevidenssin keräämistä, mikä on olennaista etätilintarkastuksen haasteiden navigoinnissa.

Vaikka etätyö tuo mukanaan lukuisia haasteita, se saattaa avata mahdollisuuksia etenkin vanhemmille tilintarkastajille sekä heille, jotka työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseksi tarvitsevat työelämässä joustoa. Jos nuorten tilintarkastajien perehdyttämisestä, ammatillisesta kehittämisestä ja ammatti-identiteetin luomisesta pidetään huolta, voi teknologian hyödyntäminen ja uusien työtapojen omaksuminen tukea korkealaatuisten tilintarkastusten tarjoamista ja alan houkuttelevuuden säilymistä tässä uudessa aikakaudessa.

Kim Ittonen

Kirjoittaja toimii Hankenilla tilintarkastuksen professorina ja laskentatoimen ja kauppaoikeuden laitoksen johtajana.

Taksonomianmukaisuus todentaa vihreän joukkovelkakirjan vihreydestä

Kuva: Shutterstock

EU:n vihreää joukkovelkakirjaa koskeva asetus tulee voimaan 21. joulukuuta 2024. Asetuksen säännöt velvoittavat vain yrityksiä, jotka haluavat laskea liikkeelle EU vihreitä joukkovelkakirjoja (EU Green Bonds). Tavoitteena on, että sijoittajat varmistuvat varojen käyttämisestä hankkeisiin, jotka ovat linjassa kestävät sijoitukset määrittelevän EU-taksonomian kanssa.

Teksti **Ingalill Aspholm**

Sijoittajille annettavien vihreiden joukkovelkakirjojen tietojen on oltava luotettavia.

Asetuksen asettamat vaatimukset ovat tärkeitä, jotta sijoittaja varmistuu sijoittajan-suojasta, luotettavuudesta, läpinäkyvyydestä, vertailtavuudesta ja toimivuudesta:

1. vihreiden joukkovelkakirjojen liikkeeseenlaskijan raportoinnin viitekehyksen on oltava yhdenmukainen EU:n vihreitä joukkolainoja koskevan EU-taksonomia asetuksen kanssa
2. sata prosenttia varoista on kohdistettava taloudellisiin toimintoihin, jotka täyttävät EU:n taksonomian vihreän joukkovelkakirjan eräntymisen saakka rekisteröitynyt ulkopuolinen arvioija tarkistaa vihreiden joukkovelkakirjojen yhdenmukaisuuden EU:n vihreitä joukkolainoja koskevaan asetukseen, erityisesti taksonomian noudattamisen suhteen.

EU:n vihreitä joukkolainoja koskevan asetuksen vaatimus EU-taksonomian mukaisuudesta takaa sijoittajien ja muiden sidosryhmien luottamuksen taustalla olevan vaatimuksen vihreydestä. EU:n taksonomian asettamat luokituskriteerit vähentävät epävarmuutta siitä, mitä tulisi pitää vihreänä.

Ytimessä EU-taksonomia ja standardoidut prosessit

Ulkopuolinen arvioija antaa riippumaton lausuntonsa vihreän joukkolainan EU-taksonomian mukaisuudesta. Asetuksen resitaalissa (25) todetaan, että *”tarjotessaan palveluja tämän asetuksen nojalla ulkopuolisten arvioijien olisi annettava riippumaton lausunto siitä, onko liikkeeseenlaskija noudattanut luokitusjärjestelmän vaatimuksia”*.¹⁾

Ulkopuolisen asiantuntijan näkemyksellä ei pyritä ainoastaan selvittämään, onko vihreä joukkovelkakirja allokoitu sellaisiin hankkeisiin, jotka on määritelty tai onko ▶

Kuva: iStock

EU:n taksonomian asettamat luokituskriteerit vähentävät epävarmuutta siitä, mitä tulisi pitää vihreänä.

► niihin liittyviä varoja hoidettu kuten vihreän joukkovelkakirjan ehdoissa on luvattu. Ulkopuoliset arvioijat antavat lisäksi näkemyksenä siitä, täyttävätkö hankkeet tai varat investointien kriteerit, jotta ne voidaan luokitella vihreiksi EU-taksonomian mukaan. Oletuksena on, että varat todellakin sijoitetaan täysimääräisesti hankkeisiin tai varoihin, kuten vihreän joukkovelkakirjan ehdoissa kuvataan. Pidämme tärkeänä, että lausunnon tekee riippumaton,

EU-taksonomiasta kokemusta omaava ulkopuolinen arvioija ja lausunto laaditaan hyväksytyn kestävyysvarmennusviitekehityksen mukaisesti. EU-taksonomian mukainen raportointi yleistyy EU-sääntelyssä

EU:n vihreitä joukkolainoja koskeva asetusta liittyy jo olemassa oleviin EU:n sääntelyihin, joissa raportoidaan EU-taksonomian asettamien kriteerien mukaisesti. Tämä antaa rahoitusmarkkinatoimijoille mahdollisuuden hyötyä synergioista. EU:n vihreitä joukkolainoja koskeva asetusta asettaa kehityksen, joka noudattaa EU:n vihreää sääntelyä, toisin kuin muut markkinoita sääntelevät asetukset.

Jotta rahoitusta saadaan kanavoitua EU:n vihreän kasvun vauhdittamiseksi, on EU-taksonomian mukaisesti varmennettu kestävyysraportointi keskeistä liiketoimintalaskijan vihreissä joukkolainoissa. ■

Ingalill Aspholm

Johtava asiantuntija,
Suomen Tilintarkastajat ry

Tutustu lausuntoon
verkkosivuillamme.

Kestävät arvoketjut

pistävät pk-yritykset tiukoille

Suomen yrityskehittäjä koostuu valtaosin pienistä ja keskisuurista yrityksistä. Niiden osuus on yli 98 prosenttia kaikista yrityksistä Suomessa. Kestävyysraportoinnin sääntelyllä on ennakoimattomia epäsuoria vaikutuksia juuri näiden yritysten liiketoimintaan koska arvoketjuissa olevien pk-yritysten on raportoitava kestävyystietojansa sääntelyn velvoittaville kestävyysraportoiville yrityksille. Hoitamaton arvoketjuraportointitehtävä voi vaikuttaa pk-yritysten toiminnan jatkuvuuteen.

Teksti Ingalill Aspholm Kuva Vastavalo / Anne Kaihola

Pk-yritykset tarvitsevat tukea kestävyysraportointiin

Kestävyysraportointi haastaa pk-yrityksiä, ei vain mekaanisesti raportointiin, vaan myös arvioimaan, miten muut pk-yritykset (kilpailijat tai kumppanit) suuryritysten arvoketjussa vaikuttavat kestävyystavoitteiden saavuttamiseen. Tämä voi

kannustaa pk-yritysten arvoketjutoimijoita käyttäytymismuutoksiin, jos ne haluavat välttää markkinoiden sulkeutumisen joko tiedon epäsymmetrioiden tai heikon kestävyysarvosanan vuoksi.

Lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä on mielenkiintoista nähdä, miten kestävyysraportoinnin suorat

32

KESTÄVYYS

Arvoketjun kestävyysraportoinnin vaikutukset ovat osoittautuneet kestävyysraportoinnin eskeisiksi elementeiksi.

- ja epäsuorat sääntelyvaikutukset heijastuvat positiivisiin muutoksiin kaikilla toimialoilla kaiken kokoisten yritysten keskuudessa. Jotta vastuullisuus ja kestävyys voidaan varmistaa yritysten arvoketjuissa, on pk-yrityksien autettava lisäämään vaikutusten läpinäkyvyyttä. Auttaminen läpinäkyvyyden lisäämisessä niiden vaikutusten osalta on olennaista vastuullisuuden ja kestävyiden varmistamiseksi yritysten arvoketjuissa.

Arvoketjun alku- ja loppupään merkitykset kestävyysraportoinnissa

Kestävyysraportointidirektiivi (CSRD) ja kestävyysraportointistandardit (ESRS) vaativat, että kestävyysraportoivan yrityksen kestävyysraportissa

on tietoa sekä alku- että loppupään (upstream ja downstream) arvoketjusta. Alku- ja loppupään arvoketjulla viitataan yrityksen liiketoimintaprosessien eri vaiheisiin, joissa alkupää tarkoittaa prosessin alkuvaiheita ja loppupää loppuvaiheita.

Arvoketjun kestävyysraportoinnin vaikutukset ovat osoittautuneet kestävyysraportoinnin keskeisiksi elementeiksi. Tähän ovat vaikuttaneet pakollisen kestävyysarvioinnin raportointivaatimuksen lisäksi myös se, että tämän myötä arvoketjut tulevat osaksi jopa globaalia arvoketjun hallintoa ja lisäävät suurten yritysten vastuullisuutta.

Kestävyysraportoivan yrityksen toiminnan merkittävät vaikutukset tai merkittävät riskit ja mahdollisuudet, jotka johtuvat vaikutuksista tai

riippuvuuksista, tapahtuvat usein sen alku- tai loppupään arvoketjussa eivätkä vain yrityksen omassa toiminnassa. Omaan toimintaan keskittyminen antaisi vain osittaisen kuvan kestävyysraportoivan yrityksen toiminnan vaikutuksesta ihmisiin ja ympäristöön, ja estäisi asianmukaisten riskien ja mahdollisuuksien tunnistamisen.

Arvoketjun määrittely

Arvoketju määritellään yrityksen liiketoimintamallin ja sen ulkoisen toimintaympäristön perusteella. Arvoketju kattaa ne toiminnot, resurssit ja suhteet, joita yritys käyttää, ja joihin se luottaa tuotteidensa tai palveluidensa luomisessa konseptoinnista toimitukseen, kulutukseen ja elinkaaren loppuun saakka.

Asiaankuuluvia toimintoja, resursseja ja suhteita ovat:

- ne, jotka liittyvät yrityksen omiin toimintoihin, kuten henkilöstöressit;
- ne, jotka liittyvät sen toimitus-, markkinointi- ja jakelukanaviin, kuten materiaalien ja palveluiden hankinta sekä tuotteiden ja palveluiden myynti ja toimitus; ja
- yrityksen toimintaympäristöihin, kuten rahoitus-, maantieteellisiin, geopolittisiin ja sääntely-ympäristöihin, joissa yritys toimii.

Mikä erottaa arvoketjun toimitusketjusta?

Lyhyesti kuvattuna arvoketju sisältää toimitusketjun. Toimitusketjuun kuuluvat ne toimijat arvoketjussa, jotka ovat kestävyysraportoivan yrityksen ylävirrassa. Arvoketjuun kuuluvat

myös loppupäähän sijoittuneet toimijat yhdessä toimitusketjun kanssa. Toimitusketjuun kuuluu tuotteita tai palveluita, jotka ovat käytössä kestävyysraportoivan yrityksen omien tuotteiden tai palveluiden kehityksessä. Kestävyysraportoivan yrityksen toimitusketju voi olla osa toisen yrityksen alavirtaan sijoittuvaa arvoketjua, tähän vaikuttaa asema arvoketjussa. Joillakin teollisuudenaloilla alku- tai loppupää viittaa tiettyihin kohtiin ketjussa eikä välttämättä kestävyysraportoivan yrityksen sijaintiin ketjussa.

Arvoketjun laajuus olennaisuusarvioinnin näkökulmasta

Euroopan kestävyysraportointistandardien (ESRS) mukaan kestävyysraportissa on kuvattava yrityksen yleisen strategian keskeiset

elementit, jotka liittyvät tai vaikuttavat kestävyysasioihin sekä yrityksen liiketoimintamallin ja arvoketjun keskeiset elementit.

Arvoketjun keskeisten elementtien kuvaukset lisäävät ymmärrystä arvoketjun altistumisesta vaikutuksille, riskeille ja mahdollisuuksille sekä niiden alkuperästä. Kestävyysraportti koskee samaa raportoitavaa yksikköä kuin taloudelliset raportit, mutta siinä raportoitavan tiedon tulee myös sisältää tietoa niistä merkittävistä vaikutuksista, riskeistä ja mahdollisuuksista, jotka liittyvät yritykseen sen suorien ja epäsuorien liiketoimintasuhteiden kautta alkupäähän ja/tai loppupäähän suuntautuvassa arvoketjussa.

Kestävyysraportointistandardit eivät vaadi tietoa jokaisesta arvoketjun yksiköstä, vaan ainoastaan olennaisen arvoketjuinformaation ►

Arvoketju määritellään yrityksen liiketoimintamallin ja sen ulkoisen toimintaympäristön perusteella.

Kestävyyseraportointistandardit

eivät vaadi tietoja jokaisesta arvoketjun yksiköstä, vaan ainoastaan olennaisen arvoketjuinformaation sisällyttämistä.

- sisällyttämistä. Arvoketjun arvioinnin olennainen osa koskee sitä, miten keskeinen yritys vaikuttaa sen lähimpiin liikekumppaneihin ja miten arvon luominen, arvon kerääminen ja arvon tuhoaminen jakautuvat yritysten välillä arvoketjussa. Arvon tuhoaminen voisi esimerkiksi vaikuttaa negatiivisesti arvoketjun ilmastoon liiallisten kasvihuonekaasupäästöjen kautta. Toimitusketjussa jokaisen yrityksen on keskityttävä siihen, miten arvon luominen ja tuhoaminen jakautuvat sidosryhmien kesken.

Kun yritys on tunnistanut vaikutusten taloudellisen olennaisuuden, sen on priorisoitava ”merkittävimmät vaikutukset” ja vahvistettava raportoinnissa potentiaaliset vaikutukset.

Arvoketjuraportoinnissa on joustoa

Arvoketjuraportoinnissa on jonkin verran joustoa ensimmäisten kolmen vuoden aikana. Yrityksillä voi olla haastavaa saada arvoketjutie-

toja pk-yrityksiltä ja muilta arvoketjun toimijoilta, joilla ei ole suoria raportointivelvoitteita kestävyysraportoinnin sääntelyn alaisuudessa.

Tietyissä tapauksissa voi olla taroituksenmukaista antaa pelkkiä laajoja sektorikohtaisia arvioita yrityksen alkuperäisen ja loppupäähän ulottuvasta arvoketjusta. ■

Ingalill Aspholm

Johtava asiantuntija,
Suomen Tilintarkastajat ry

Kestävät arvoketjut edellyttävät suunnittelua

Kestäviin arvoketjuihin siirtyminen tarjoaa mahdollisuuksia pk-yrityksille parantaa pitkän aikavälin elinkelpoisuuttaan ja mainettaan, mutta se myös aiheuttaa merkittäviä haasteita, jotka vaativat huolellista suunnittelua, investointeja ja yhteistyötä kumppaneiden kanssa arvoketjun kaikilla tasoilla.

Lainmukaisuus: Kestävyyseraportoinnin voimaantulo vaatii arvoketjuissa toimivia pk-yrityksiä noudattamaan tiukkoja laissa asetettuja vaatimuksia, määräyksiä ja standardeja, mikä pk-yrityksissä voi olla haastavaa resurssien ja asiantuntemuksen puutteen vuoksi.

Kustannusharkinta: Siirtyminen kestäviin arvoketjuihin saattaa vaatia alkuinvestointeja teknologiaan, koulutukseen ja infrastruktuuriin, mikä voi rasittaa rahoitusresursseja rajallisen pääoman omaavilla pk-yrityksillä.

Monimutkaisuus ja integrointi: Kestävän arvoketjun hallintaan liittyy monimutkaisia prosesseja, kuten jäljitettavuus, eettinen hankinta ja hiilijalanjäljen pienentäminen. Pk-yrityksiltä voi puuttua järjestelmiä ja kykyjä, joita tarvitaan kestävien käytäntöjen saumattomaan integrointiin liiketoimintaan.

Markkinoillepääsy ja kilpailukyky: Monet suuret yritykset suosivat nykyään toimittajia, joilla on kestäviä käytäntöjä. Pk-yritykset, jotka eivät täytä näitä odotuksia, voivat menettää kannattavia sopimuksia ja mahdollisuuksia, mikä vaikuttaa niiden kilpailukykyyn markkinoilla.

Arvoketjun läpinäkyvyys: Kuluttajien ja sidosryhmien kasvava kysyntä arvoketjun läpinäkyvyydestä tarkoittaa sitä, että pk-yritysten on investoitava seuranta- ja raportointijärjestelmiin osoittaakseen noudattavansa kestävyysraportointistandardeja.

Riskialtistus: Pk-yritykset voivat kohdata maineeseen ja toimintaan liittyviä riskejä, jos ne eivät kykene käsittelemään kestävyysliittymiä huolenaiheita toimitusketjussaan. Negatiivisella julkisuudella tai toimitusketjun häiriöillä ympäristö- tai sosiaalisista syistä voi olla merkittäviä seurauksia pk-yrityksille. ■

Kestävyys – mistä on kyse?

Koonnut **Ingalill Aspholm ja Tuula Minkkinen**

Kestävyysraportoinnin taustalla ovat YK:n kestävän kehityksen tavoitteet, Pariisin ilmasto-sopimus ja EU:n vihreän kehityksen ohjelma. Näihin kytkeytyy myös monia muita erilaisia EU:n aloitteita ja lakipaketteja, jotka liittyvät ilmastoon, ympäristöön, energiaan, liikenteeseen, teollisuuteen, maatalouteen ja kestävään rahoitukseen. Olemme

tiivistäneet tilintarkastajan kannalta keskeisimmät hankkeet. Monet näistä hankkeista ovat osittain päällekkäisiä, ja niillä on paljon liittymäkohtia keskenään. Esimerkiksi EU-taksonomia, jonka mukaiset tiedot raportoidaan jatkossa yritysten kestävyysraporteilla, liittyy vahvasti myös muihin aloitteisiin, esimerkiksi kestäväin rahoituksen ohjelmaan.

YK:n kestävän kehityksen tavoitteet

ovat joukko tavoitteita, jotka ohjaavat kestävin kehityksen edistämistä vuoteen 2030 saakka (Agenda 2030).

Pariisin ilmastopim – kansainvälinen, oikeudellisesti sitova sopimus ilmastomuutoksesta, jonka tavoitteena on pitää maapallon keskilämpötilan nousu selvästi alle kahdessa asteessa suhteessa esiteolliseen aikaan ja pyrkiä toimiin, joilla lämpeneminen saataisiin rajattua alle 1,5 asteen.

Euroopan Vihreän Kehityksen ohjelma (European Green Deal) – tähtää siihen, että Eurooppa olisi ilmastoneutraali vuoteen 2050 mennessä ja EU:n talous olisi kestävä. Tämän hankkeen alla on monia EU-lainsäädäntö-hankkeita, joista CSRD on yksi esimerkki.

Lakisääteinen kestävyysraportointi – pakollinen varmennus

CSRD-direktiivi (Corporate Sustainability Reporting Directive) – kansallinen implementointi eri lakeihin voimassa Suomessa vuoden 2024 alusta lukien *)

KRT – kestävyysraportointitarkastaja, joka varmentaa kestävyysraportoinnin

ESRS-standardit – Eurooppalaiset kestävyysraportointistandardit – sovelletaan kestävyysraportoinnin laatimisessa

ST:n suosit: Kestävyysraportoinnin varmentamisen suosit, ilmestyy loppuvuodesta 2024

➔ **LSME** – pienet listayhtiöt: v. 2026 alkaen noudatettava joko LSME- tai ESRS-standardeja (luonnos)

➔ **VSME** – vapaaehtoisesti raportoivat pk-yritykset voivat halutessaan käyttää VSME-standardeja ESRS-standardien sijasta (luonnos)

ISSA 5000 – International Standard on Sustainability Assurance – kansainvälinen kestävyysraportoinnin varmennusstandardi (luonnosvaihe): ei vielä olemassa lopullista standardia, ei voimassa 2024

*) NFRD – Non-financial reporting directive: on vielä voimassa 2023 raportoinnin osalta, CSRD korvaa tämän vuodesta 2024 alkaen

CSDDD – Corporate Sustainability Due Diligence Directive

– Yritysvastuudirektiivissä keskeistä on asianmukaisen huolellisuuden velvoite, jonka mukaan yrityksellä tulee olla prosessit niiden toiminnasta aiheutuvien haitallisten ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten tunnistamiseen, ehkäisemiseen, lieventämiseen ja korjaamiseen.

EU-taksonomia

EU-taksonomia on kehitetty, jotta EU:n ilasto- ja energiatavoitteet voidaan saavuttaa ja rahavirrat allokoitua kestäviin hankkeisiin. EU-taksonomia on tieteeseen perustuva luokittelujärjestelmä, joka määrittelee, millainen liiketoiminta katsotaan EU:ssa ympäristön kannalta kestäväksi.

EU-taksonomiatiedot raportoidaan v. 2024 alkaen yritysten kestävyysraporteilla.

Sustainable Finance Strategy – Kestävän rahoituksen ohjelma

SFDR – Sustainable Financial Disclosure Regulation – Tiedonantovelvoiteasetus, joka edellyttää, että rahoitustuotteiden tarjoajat (finanssimarkkinatoimijat ja rahoitusneuvojat) luokittelevat tuotteensa ja antavat tiettyjä kestävyteen liittyviä tietoja tuotteistaan ja omista prosesseistaan.

European Green Bond regulation – EU:n vihreitä joukkolainoja koskeva asetus (HE-vaiheessa)

Kirjanpitolain mukaisiin kokorajoihin ehdotettiin MUUTOKSIA

Yhteisön kokoa määrittäviin kokorajoihin ehdotetaan keskimäärin 25 prosentin inflaatio-
korotuksia. Yrityskokoluokalla on vaikutusta
muun muassa yhteisön tilinpäätös- ja
kestävyysraportointivelvollisuuden laajuuteen.

Teksti **Jarkko Raitio**

Työ- ja elinkeinoministeriö toimitti keväällä lausuntokierrokselle luonnoksen hallituksen esitykseksi, jossa ehdotetaan muutettavaksi kirjanpitolain 1 luvun mukaisia yhteisön kokoluokkaa määrittäviä raja-arvoja. Luonnokses-

sa esitetään noin 25 prosentin korotuksia kaikkiin kokoluokkiin, eli mikro-, pien-, keskikokois- ja suuryritysrajoihin. Korotus koskisi kunkin kokoluokan liikevaihdon ja taseen loppusumman euromääriä. Henkilöstön määrään ei ehdotettu korotuksia.

Kokoluokkiin ehdotettavat muutokset

YRITYSLUOKKA	Euromääräiset kriteerit	Nykyinen raja-arvo	Ehdotettu raja-arvo
Mikroyritykset	tase	350 000	450 000
	liikevaihto	700 000	900 000
Pienyritykset	tase	6 000 000	7 500 000
	liikevaihto	12 000 000	15 000 000
Keskikokoiset ja suuryritykset	tase	20 000 000	25 000 000
	liikevaihto	40 000 000	50 000 000

Kokorajamuutoksen tavoitteena on siirtää nykyistä suurempi joukko yrityksiä yrityskokoluokkia kuvaavissa määritelmissä pienempiin kokoluokkiin ja siten vähentää näiden yritysten raportointivelvoitteita.

Hallituksen esityksen luonnoksessa arvioidaan, että keskeisin vaikutus muutoksella tulisi olemaan niissä yrityksissä, jotka siirtyvät suuryrityskokoluokasta pienempään luokkaan, kun ne jäisivät pakollisen kestävyys-

raportoinnin ulkopuolelle. Tällaisen siirtymän piiriin kuuluisi osuuskunnat mukaan lukien ainakin 270 yritystä. Hallituksen esityksen luonnoksesta löytyy myös mielenkiintoista dataa osakeyhtiöiden määristä Euroopan valtioissa (s. 8–9).

Yritysmäärät Euroopan maissa kokorajoittain

Yritysmääriä kuvaavan taulukon perusteella voi havaita, että kokorajoihin ehdotettavat muutokset vaikut-

tavat varsin samanlaisesti Suomen ja Ruotsin tilanteisiin. Kummassakin maassa mikroyritysten määrä lisääntyy noin 3 prosenttia. Saksassa mikroyritysten määrä sen sijaan lisääntyy 30 prosenttia nykytilanteeseen verrattuna. Taulukon osalta on lisäksi huomioitava, että sen tiedot eivät kuvasta Euroopan maiden koko yrityskantaa, vaan lähtökohtaisesti osakeyhtiömuotoisia yrityksiä, joiden taloudelliset tiedot olivat käytettävissä. ■

Lausuntoomme
lakimuutoksesta voi tutustua
verkkosivuillamme tilintarkastajat.fi.

Yritysten lukumäärät kokorajoittain	Mikrorajoihin kuuluvat yritysjoukko		Pienkokorajat ylittävä yritysjoukko		Suurkokorajoihin kuuluva yritysjoukko	
	Vanhoilla raja-arvoilla	Uusilla raja-arvoilla	Vanhoilla raja-arvoilla	Uusilla raja-arvoilla	Vanhoilla raja-arvoilla	Uusilla raja-arvoilla
Suomi	186 813	192 174	29 042	25 359	1 582	1 342
Ruotsi	489 542	504 054	64 717	56 362	3 917	3 301
Tanska	129 915	139 362	13 754	13 904	2 432	2 211
Viro	154 334	156 340	9 829	8 477	254	202
Ranska	269 443	297 350	131 593	122 948	11 506	9 789
Saksa	70 694	92 248	184 255	178 344	14 321	12 876
Itävalta	38 436	42 614	23 707	23 471	2 748	2 422
Belgia	65 194	74 906	20 581	21 215	3 260	2 741
Bulgaria	336 973	340 295	26 118	22 803	667	547
Kroatia	100 144	102 205	12 560	10 920	398	350
Kypros	341	389	445	439	168	145
Tšekki	159 080	165 350	31 126	27 977	1 704	1 435
Kreikka	42 134	43 507	15 617	14 591	745	620
Unkari	254 638	260 203	35 799	31 078	1 142	962
Irlanti	44 227	47 376	14 333	14 073	2 039	1 708
Italia	613 512	657 802	247 766	221 828	10 966	9 225
Latvia	92 288	93 432	10 057	8 664	232	197
Liettua	63 757	65 267	14 535	12 782	481	375
Luxemburg	1 836	1 978	667	640	734	663
Malta	7 991	8 701	1 059	997	200	170
Alankomaat	86 012	100 160	32 833	33 090	5 567	5 079
Puola	168 445	175 701	46 659	42 631	3 592	3 039
Portugali	342 231	350 632	52 913	46 122	1 602	1 358
Romania	773 104	779 248	50 023	42 720	1 299	1 074
Slovakia	200 278	204 518	21 940	18 684	707	576
Slovenia	56 915	58 191	10 662	9 305	360	298
Espanja	528 561	558 309	168 554	149 023	7 156	6 037
Yht.	5 276 838	5 512 312	1 271 144	1 158 447	79 779	68 742

Jarkko Raitio

Asiantuntija,
Suomen
Tilintarkastajat ry

Hyvinvointialueiden talous tilintarkastajan silmin

Hyvinvointialueiden taloustilanne on puhuttanut paljon. Miltä tilanne näyttää ensimmäisen toimintavuoden jälkeen?

Teksti **Marjukka Kähönen**

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoiminnan järjestämisvastuu siirtyi vuoden 2023 alussa 21 hyvinvointialueelle. Lisäksi Helsingin kaupunki vastaa palveluiden järjestämisestä alueellaan ja HUS-yhtymä vaativan erikoissairanhoidon tehtävistä Uudellamaalla.

Lähtötilanne uusilla alueilla ei ollut helppo. Sote-henkilöstöstä on pulaa, hoidettavien määrä kasvaa ikärakenteen takia ja työn tuottavuudessa on tunnistettuja haasteita.

Alkuvuodesta uutisoitiin, että hyvinvointialueet tekevät ensimmäisenä toimintavuotenaan odotettuaakin huonomman tuloksen. Alijäämän suuruus oli 1,35 miljardia euroa, 244 €/kansalainen. Se oli paljon enemmän, mihin valtio oli varautunut.

Hyvinvointialueiden toimintaa ohjaa oma lainsäädäntö

JHT, HT **Minna Ainasvuorella** on pitkäura kuntien, kuntayhtymien sekä sote-toimijoiden tilintarkastuksesta.

Hän on toiminut esimerkiksi useiden sairaanhoitopiirien kuntayhtymien päävastuullisena tilintarkastajana.

Lisäksi Ainasvuori vastaa BDO:lla koko tilintarkastuksen liiketoiminnasta. Hän toteaa, että julkisen sektorin asiakkuudet ovat yrityksessä suuremmissa roolissa kuin muilla isoilla tilintarkastusyhteisöillä.

– Oli selvää, että halusimme tarjota palveluita myös uusille hyvinvointialueille. Tällä hetkellä BDO vastaa 12 hyvinvointialueen sekä HUS-yhtymän tilintarkastuksesta.

Hyvinvointialueet ovat keskenään erilaisia. Osa on muodostettu kuntayhtymän sotepalveluiden perustalle, osan pohjalla on vanha sairaanhoitopiiri. Mutta on niitäkin, jotka on rakennettu aivan alusta, kuten Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue. Yhteistä alueille on se, että suurin osa niiden rahoituksesta tulee valtiolta.

Hyvinvointialueiden toimintaa ohjaa oma lainsäädäntö. Hyvinvointialuelaki sisältää paljon samaa kuin kuntalaki, mutta erojakin on, kuten

verotusoikeuden puuttuminen sekä kuntia rajatumpi mahdollisuus ottaa tehtäviä hoitaakseen.

– Valtio ohjaa ja seuraa hyvinvointialueita vahvasti. Siinä on selkeä ero kuntiin.

Talous kuntoon vuoden 2026 loppuun mennessä

Hyvinvointialueen talous koostuu valtionrahoituksesta, asiakasmaksutuotoista sekä muista tuloista. Muita tuloja ovat esimerkiksi konserniyhtiöiden osinkotuotot omistajalle sekä myytävä omaisuus, kuten entisten sairaanhoitopiirien omistamat kiinteistöt.

– Kunnilla on taloudessa enemmän pelivaraa. Ne omistavat esimerkiksi maa-alueita, joita myymällä voi kattaa alijäämää, Ainasvuori toteaa.

Eroa kuntiin on myös aikataulussa, jolla alijäämä pitää kattaa. Jos kunta teki alijäämäisen tuloksen vuonna 2023, sillä on aikaa korjata talous vuoden 2028 loppuun mennessä. Jos hyvinvointialue teki alijäämäisen

Kuva BDO

JHT, KHT Minna Ainasvuori on toiminut useiden sairaanhoitopiirien kuntayhtymien päävastuullisena tilintarkastajana. Lisäksi hän vastaa BDO:lla koko tilintarkastuksen liiketoiminnasta.

10 hengen tiimeihin. Tarkastustiimi rakennetaan eri osaamisalueiden tarkastajista.

– Tiimissä on esimerkiksi IT-alan spesiaalisia asiantuntijoita ja data-analytiikan osaajia. Hyvinvointialueiden tarkastus tarjoaa hienoja työmahdollisuuksia asiantuntijoille.

Ensimmäisen tarkastuskauden lopulla Ainasvuori antaa myös tunnustusta hyvinvointialueille. Hän sanoo kunnioittavansa johtajien sitoutumista uusien hyvinvointialueiden rakentamiseen.

– Halutaan rakentaa parhaat mahdolliset organisaatiot. Johto on erittäin sitoutunut muutokseen, jonka uudistus aina sisältää. Toivon luottamushenkilöiltä ja päätöksentekijöiltä samaa sitoutumista – se vaikuttaa talouteen positiivisesti. ■

tuloksen 2023, sen pitää lain mukaan kattaa alijäämä jo tilikaudella 2026.

Ensimmäisenä vuonna kaikki hyvinvointialueet tekivät alijäämäisen tuloksen. Ainasvuori esittääkin huolensa hyvinvointialueiden tilanteesta.

– On aivan väistämätöntä, että sote-palveluihin on tehtävä suuria muutoksia, jotta tulorahoitus riittää menojen kattamiseksi ja taloustilanne voidaan korjata.

Jos hyvinvointialue ei selviä lakisääteisistä tehtävistään, se voi hakea lisärahoitusta. Rahoituksesta päättää maan hallitus. Jos hyvinvointialue ei saa alijäämää katettua, se voi joutua arvointimenettelyyn, joka vastaa kuntien kriisikuntamenttelyä.

Valtio tarkistaa hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteen kahden vuoden viiveellä koko maan tasolla. Rahoitusta tarkistetaan vuodelle 2025 viime vuoden, eli vuoden 2023 tilikauden tuloksen perusteella.

– Valtionvarainministeriön ennuste rahoituksen painelaskelmasta lokakuussa oli alimitoitettu. Mutta vielä ollaan alkumatkalla ja on varhaista sanoa mitään tulevasta. Tarkasti täytyy seurata, miten hyvinvointialueiden talous kehittyy.

Kehuja hyvinvointialueiden johdolle

Hyvinvointialueen tilintarkastus on laaja kokonaisuus ja tarkastustiimitkin isoja, 3–4 hengen tiimeistä

Marjukka Kähönen

Viestinnän asiantuntija, Noon Kollektiivi

TILINTARKASTAJA – neuvonantaja yritysjärjestelyissä

Tilintarkastajan rooli muuttuu yrityksen elinkaaren aikana. Juttusarjan toisessa osassa keskitymme tilintarkastajan rooliin yrityksen muutosjärjestelyissä.

TEKSTI Marjukka Kähönen GRAFIIKKA Suomen Tilintarkastajat

Tilintarkastaja voi toimia lakisääteisen tilintarkastustehtävän ohella yritysjohtajan konsulttina yrityksen elinkaaren eri vaiheissa.

Tyypillinen neuvonantajan rooli tilintarkastajalla on yritysjärjestelyissä.

KHT **Lauri Mäellä** on takana yli 22 vuotta tilintarkastusta. Noin 14 vuotta sitten hän perusti tilintarkastusalan yrityksen Hill Audit Oy:n, joka työllistää tällä hetkellä noin 15 ihmistä.

Mäki tekee edelleen päätyökseen lakisääteistä tilintarkastusta, sen rinnalle on kuitenkin noussut yritysneuvonta. Juuri Hill Audit Oy:n kokoiset tilintarkastusyhteisöt neuvovat asiakkaita paljon.

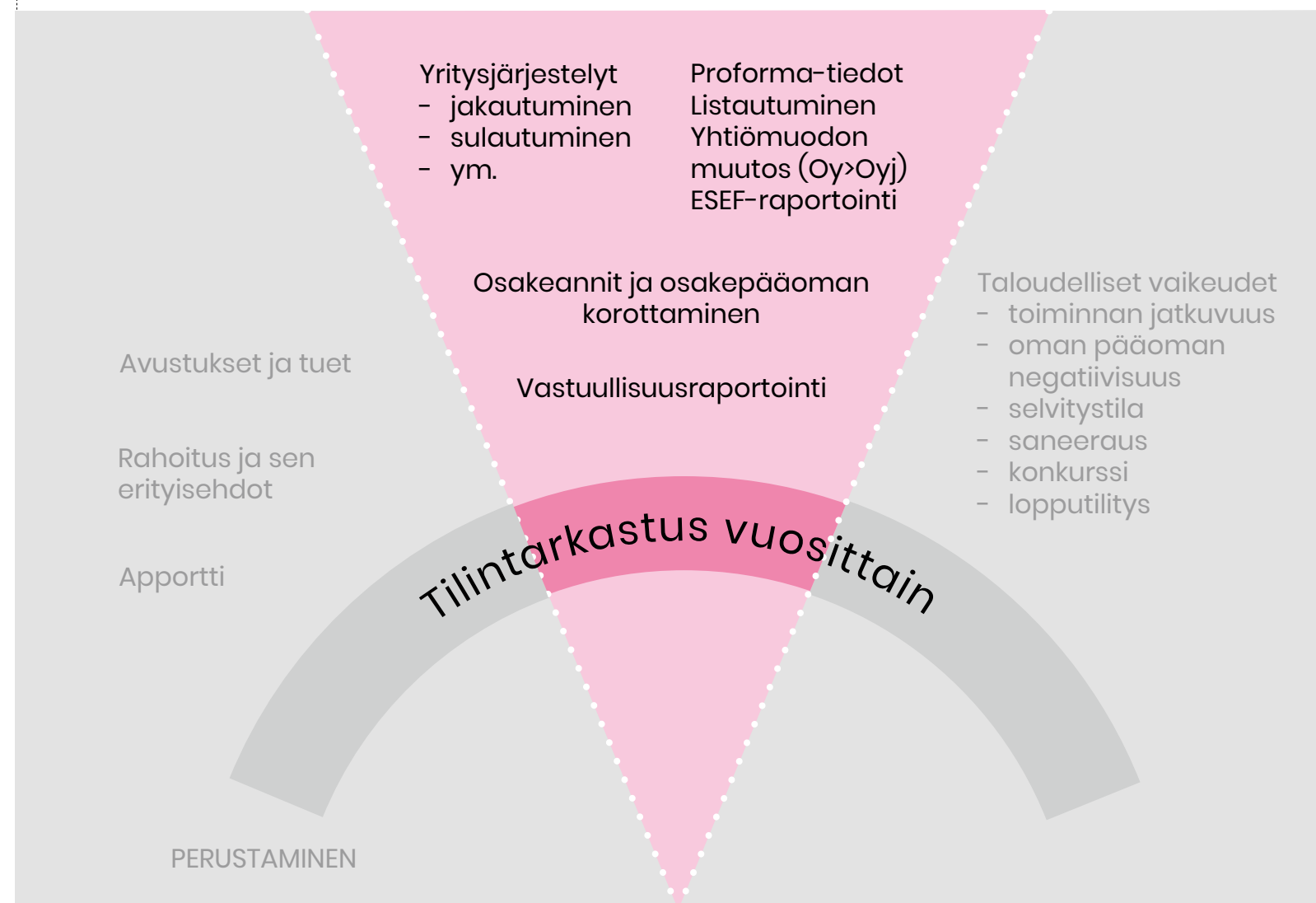
– Riippuu tietysti tilintarkastajasta. Mutta sanoisin, että yritysjärjestelyissä ainakin PK-sektorin asiakkaat turvautuvat mielellään tilintarkastajaan.

Millainen prosessi yritysjärjestely on?

Yritysjärjestelyillä tavoitellaan yritykselle rakennetta, joka palvelee yrityksen liiketoimintaa parhaiten ja vähentää esimerkiksi riskejä.

Yrityksillä on erilaisia tarpeita elinkaarensa vaiheissa. Startup-yritykselle ajankohtaista ovat osakeannit ja erilaiset optiojärjestelyt. Pidemmällä olevan yrityksen voi olla järkevää järjestää vakiintuneita

Tilintarkastajan rooli yrityksen elinkaaren eri vaiheissa

liiketoimintakokonaisuuksia uusiin rakenteisiin.

Aloite yritysjärjestelyyn tulee aina asiakkaalta.

– Yleensä asiakas ottaa yhteyttä, kertoo suunnitelmistaan ja kysyy neuvoa, miten yritysjärjestely menisi oikein ja parhaalla mahdollisella tavalla.

Tilintarkastaja on yritysjärjestelyssä osakeyhtiölain ja verolainsäädännön asiantuntija. Hän neuvoo yritystä, miten lainsäädännön puitteissa voi toimia, ja antaa näkemyksiä,

mikä olisi esimerkiksi veroseurauksen kannalta paras vaihtoehto.

– Impulssi yritysjärjestelyyn ei saisi mielestäni koskaan tulla tilintarkastajalta. Tilintarkastajan tulee aina säilyttää riippumattomuus asiakasta kohtaan.

Yritysjärjestelyprosessit ovat erilaisia. Pienen, yksinkertaisen osakeannin järjestely voi olla alle kymmenen tunnin konsultoitava kokonaisuus. Laajemmat yritysjärjestelyt voivat viedä useamman työviikon tunnit.

Sulautumisissa ja jakautumisissa yritysjärjestely vie usein puoli vuotta kolmen kuukauden kuulutusajan takia.

– Usein yritysjärjestelyprosessiin osallistuu tilintarkastajan lisäksi laki- tai verojuristi. Jos mukana ei ole juristia, asiakas saattaa pyytää tilintarkastajan avustusta myös dokumenttien laatimisessa.

Joka tapauksessa tilintarkastaja pitää prosessissa huolen, että luvut tukevat suunnitelmaa.

Kuva: Hill Audit

KHT Lauri Mäellä on takana yli 22 vuotta tilintarkastusta.

Myös kirjanpitäjän sekä talousosaston ja hallinnon tuki on tärkeää.

Osa yritysjärjestelyistä vaatii myös tilintarkastajan lausunnon tai todistuksen Kaupparekisteriä varten. On myös tapauksia, joissa asiakas tekee itse kaiken ja pyytää tilintarkastajalta vain lausunnon.

– Mitä pienempiin yrityksiin mennään, sitä enemmän koetaan hoitaa itse. Näissä järjestelyissä törmää usein haasteisiin. Jos yrityksen apuna on ollut lakijuristi, verotusta ei välttämättä ole mietitty – tai toisinpäin. Joskus vaikutukset kirjanpitoon ovat saattaneet jäädä huomioimatta.

Konsultointi vaatii pitkää kokemusta

Mäki kertoo, että asiakkaat ovat tyytyväisiä, kun saavat tilintarkastajalta myös neuvoja. Palaute saattaa tulla

näin päin: ”ei saatu edelliseltä tukea mihinkään”.

– Yritykset ovat myös erilaisia, toiset eivät tarvitse niin paljon tukea. Mitä pienempi yritys, sitä pienemmät ovat omat voimavarat ja tuen tarvetta on enemmän.

Mäki päätyi auttamaan yrityksiä vähitellen. Kaikki kumpuaa halusta auttaa asiakkaita.

– Autan tietysti oman osaamisen rajoissa. Jos en itse osaa, autan asiakkaan eteenpäin. Verkostoista löytyy aina joku, jonka luo asiakkaan voi ohjata.

Tilintarkastajan työ sisältää paljon jatkuvaa osaamisen päivittämistä ja selvittämistä. Mäen mukaan on kuitenkin eri asia neuvoa kuin tehdä tilintarkastusta.

Konsultointi vaatii pitkää kokemusta ja näkemystä. Mäki korostaa vastuullisuutta, varovaisuutta ja riip-

pumattomuutta. Hänen mukaansa neuvonantajan rooli ei sovi kaikille.

– Sanoisin, että jotta voi neuvoa yritysjärjestelyissä, pitää olla tilintarkastuskokemusta vähintään kymmenen vuotta, mieluummin ehkä 15 vuotta. Kaikkea ei voi tietää. Vasta kokenut tilintarkastaja tietää sen, mitä ei tiedä.

Hill Audit Oy:lla on pitkiä asiakassuhteita. Kun asiakkaan liiketoiminta kehittyy uudelle tasolle tai syntyy uusia ideoita, voidaan tarvita yrityksen rakenteen uudelleen järjestelyä. Mäki on auttanut samoja asiakkaita useissa yritysjärjestelyissä.

Hyvin ja oikein mennyt yritysjärjestely on paras palkinto työstä.

– Yritysjärjestelyt ovat menestyvien yritysten toimintaa, ilman menestyvää liiketoimintaa ei kannata järjestellä rakennettakaan. On hienoa olla mukana ja nähdä yrityksen menestyvän. ■

Marjukka Kähönen

Viestinnän asiantuntija, Noon Kollektiivi

SanoiTTaja tarinoi ennalta arvaamattomista ja suhteellisesti sovelletuista aiheista ammatillista harkintaa ja skeptisyyttä käyttäen. Tarinoiden perustaksi on hankittu tarpeellinen määrä tarkoitukseen sopivaa evidenssiä.

SELVIYTYJÄT B4

SELVIYTYJÄT B4 –sarjan seuraavalla kaudella tilintarkastajat matkaavat Malesian rannikolle, jossa he joutuivat vaativissa viidakko-olosuhteissa tekemään henkisesti ja fyysisesti haastavia kirjanpitoon, verotukseen ja tilinpäätökseen liittyviä tarkastustoimenpiteitä tiimityönä. Samalla tilintarkastajat tavoittelevat 12 kuukauden palkkaa vastaavaa bonusta. Kumpi vie voiton, kokemuksen tuoma varmuus vai ensikertaisten tuoreet tarkastustekniikat?

Vain (tilintarkastaja)elämää

Uusi Vain tilintarkastajaelämää –kausi kuljettaa kahdeksan ei-kenenkään tuntemaa tilintarkastajaa tunteikkaalle tarkastusleirille Hirvensalmen Satuliinaan. Viikon aikana jokaisena päivänä yksi tilintarkastajista on päivän tarkastaja ja järjestää muille yhteisiä aktiviteetteja. Lounaalla ja päivällisellä toiset kokeneet tilintarkastajat toistavat päivän tarkastajan ikimuis-toisia tarkastuksia. Päätyvätkö tarkastajat samaan johtopäätökseen ja samanlaiseen kertomukseen?

Ensitreffit neukkarissa

Rohkeat tilintarkastajat astuvat neukkariin tunte-mattoman yrittäjän kanssa ja heittäytyvät yhteiseen seikkailuun toiveissaan elämänmittainen asiakas-suhde. Tuotantokauden ensimmäisessä jaksossa tilintarkastaja antaa tilintarkastuskertomuksen näke-mättä lainkaan kirjanpitoa, tilinpäätöstä tai hallintoa. Seuraavissa jaksoissa seurataan, miten pari selviää arjessa paljastuvista tilinpäätöksessä olevista vir-heistä ja puuttuvista hallinnon pöytäkirjoista.

Sarjan yhdeksännellä kaudella keskeisinä tee-moina käsitellään luottamuksen ja kommunikaation merkitystä. Parit tekevät toimeksiantosopimuksen ja kohtaavat yhdessä niin tilinpäätöshaasteet kuin veroilmoituksen oikaisunkin.

Viisi TV-formaattia tilintarkastajien makuun – mitä sinä katsoisit?

Suomen surkein tilintarkastaja

Kestosuosikki Suomen surkein tilintarkastaja on täällä! Ohjelmassa seurataan kymmentä PRH:n ohjelmaan ilmoittamaa tilintarkastajaa, jotka on määrätty määrä- aikaiseen kieltoon toimia tilintarkastajana. Tilintarkas- tajille annetaan hermoja ja tarkkaavaisuutta vaativia tarkastustehtäviä. Suoritusten perusteella parhaimmat tilintarkastajat saavat jatkaa toimintaansa tilintarkasta- jana. Viimeinen jäljelle jäävä on Suomen surkein tilintar- kastaja ja menettää HT-kirjaimensa lopullisesti.

Kymppitonni on epäolennainen

Legendaarista visailuohjelmaa juontaa Riitta Lai.. Väi- sänen. Jokaisessa jaksossa nähdään viisi kokenutta tilintarkastajaa arvuuttelemassa ISA-standardi- en termejä vihjeiden perusteella ja ki- saamassa samalla kymppitonnin laskutusliisistä valitsemaltaan asiakkaalta. 5. tuotanto- kausi.

Olemme julkaisseet lisää SanoiTTajan kekseliäitä TV-formaatteja some-kanavissamme. Laita seurantaan! #tilkkariTV

JÄSENUUTISIA

Milja Nieminen, Elina Peill ja Joakim Rehn

Tilintarkastajapäivässä kohtasivat alan konkarit, uudet tilikkarit ja sidosryhmät

Tilintarkastajapäivää vietettiin 12.1.2024 Helsingissä. Koulutuspäivän päätteeksi palkittiin tuttuun tapaan alalla ansiotuneita. Tänä vuonna palkitut olivat: **Joakim Rehn**, elämäntyöpalkinto, **Elina Peill**, vuoden kouluttaja sekä **Milja Nieminen**, vuoden nuori tilintarkastaja.

Tilintarkastajapäivä huipentui illan onnittelutilaisuuteen, jossa nostettiin maljaa joulukuussa 2023 valmistuneille HT-, JHT- ja KHT-tilintarkastajille. Onnittelutilaisuudessa paikalla oli noin 50 tutkinnon suorittanutta. ■

Uusi jäsenkausi, uudistetut jäsenedut

Uusi jäsenkausi käynnistyi huhtikuun alussa. Suomen Tilintarkastajat ry:n jäsenenä pääset nauttimaan jäsenhintaista koulutuksista ja kirjoista sekä hyödyntämään alan kirjallisuutta ja työkaluja. Kaudenvaihte toki mukanaan myös uusia jäsenetuja. Uusina etuina alkanee kaudelle saatiin mm. alennuksia Atlas-automaatiopalvelusta, CER-RIX-ohjelmistosta sekä Netvisor KYC-palvelusta. Kaikki jäsenluokat, -kriteerit ja jäsenedut löydät verkkosivuiltamme tilintarkastajat.fi/jasenelle. ■

Lue lisää ja tutustu:
tilintarkastajat.fi/jasenille

Tilintarkastaja! Joko tutustuit uuteen tilikkarin digikoulu-juttusarjaan verkkosivuiltamme?

Digitalisaatio on ilmiönä tuttu, mutta tilintarkastusta se valloittaa hitaasti ja epätasaisesti. Monet digitalisaatioon liittyvät termit ja käsitteet ovat vielä tilintarkastajille vieraita, vaikka IT-orientoituneille ammatinharjoittajille ovatkin jo arkipäivää.

Tilikkarin digikoulu-juttusarjassa käsittelemme tilintarkastuksen ja taloushallinnon digitalisaatioon liittyviä asioita tilintarkastajan ymmärryksellä. Nettisivuiltamme on julkaistu digikoulun neljä osaa, jotka kannattaa lukea julkaisujärjestyksessä parhaan ymmärryksen saavuttamiseksi. ■

Lue lisää ja tutustu:
tilintarkastajat.fi/artikkelit

Pysy ajan tasalla ja seuraa kerran kuussa sähköpostiisi ilmestyvää jäsenuutiskirjettä!

TILINTARKASTAJAKOULUTUKSIA

Tilintarkastajapäivä

Tilintarkastajapäivä kokoaa tammikuussa tilintarkastajat ja alan lähimmät sidosryhmät yhteen kuulemaan mistä tilintarkastusalalla puhutaan. Koulutuspäivä huipentuu verkostoitumiseen ja tyylikkääseen cocktailtilaisuuteen.

Jäsenpäivä

Jäsenpäivä on puoli päivää kestävä monipuolinen, ajankohtaisia tilintarkastusaiheita sisältävä koulutuspäivä. Jäsenpäivä järjestetään kesäkuussa yhdistyksen vuosikokouksen yhteydessä. Seuraava jäsenpäivä - ja vuosikokous - järjestetään 13.6.2024.

Kesäpäivät

Kesäpäivät on vuoden suurin ja monipuolisin tapahtumamme, jossa yhdistyvät tilintarkastajan osaamista päivittävät koulutukset sekä rento yhdessäolo ja verkostoituminen kollegoiden kanssa. Kaksipäiväinen koulutus järjestetään elokuussa ja se starttaa tilintarkastajien golfkilpailulla. Tänä vuonna kesäpäivät järjestetään 28.-30.8.2024 Jyväskylässä.

Ajankohtaista alalla -päivä

Ajankohtaista alalla -päivä antaa eväät kevään kiirekaudelle. Marraskuussa järjestettävä koulutuspäivä keskittyy viimeisimpiin muutoksiin kirjanpitoa, verotusta ja yhteisöjä koskevassa lainsäädännössä sekä tilintarkastuksen ohjeistuksessa ja valvonnassa.

K-kiertueet

Jäsenkoulutuskiertueilla jalkaudutaan maakuntiin vaihtuvien teemojen ja asiantuntevien kouluttajien kera. Kiertueita järjestetään vuosittain kolme: K1 keuhällä, K2 ja K3 syksyllä. Kiertue kiertää tyypillisesti seitsemällä paikkakunnalla tai siihen voi osallistua etäkoulutuksena. ■

**Kokeille
maksutta!**

RAJATON

KOULUTUSPALVELU

IFRS

Palkkahallinto

Kirjanpito

Kestävä liiketoiminta

Tilinpäätös

ALV

Sisäinen laskenta

Verotus

Taloushallinnon tärkeimmät ja ajankohtaisimmat koulutukset.